

Dupl

DR 17/5 [1210/7]

n° 4559



PRESENCIA CATALANA

UAB
ORDOS

INSTITUT CATALÀ D'ART I CULTURA



MARÇ 1952

PARIS

EL CANT DE LA SENYERA

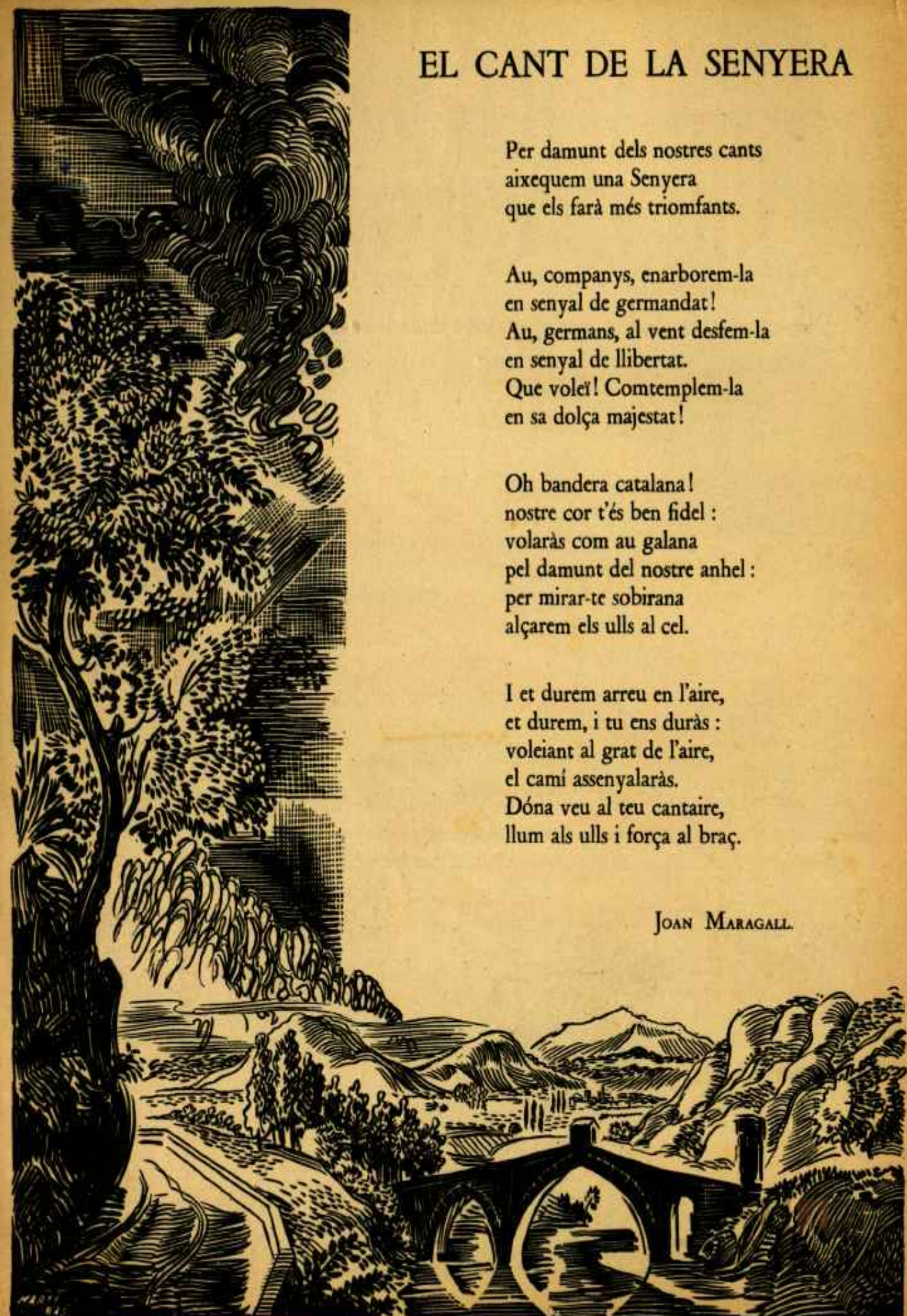
Per damunt dels nostres cants
aixequem una Senyera
que els farà més triomfants.

Au, companys, enarborem-la
en senyal de germandat!
Au, germans, al vent desfem-la
en senyal de llibertat.
Que volei! Comtemplem-la
en sa dolça majestat!

Oh bandera catalana!
nostre cor t'és ben fidel:
volaràs com au galana
pel damunt del nostre anhel:
per mirar-te sobirana
alçarem els ulls al cel.

I et durem arreu en l'aire,
et durem, i tu ens duràs:
voleiant al grat de l'aire,
el camí assenyalaràs.
Dóna veu al teu cantaire,
llum als ulls i força al braç.

JOAN MARAGALL.



PRESENCIA CATALANA

(Présence Catalane)

Revista mensual il·lustrada

editada per

l'INSTITUT CATALA
D'ART I CULTURA

Comité d'Honor

PRESIDENT :

M. Mario ROQUES
Membre de l'« Institut de France » ; Professor honorari del « Collège de France ».

VICE-PRESIDENT :

M. Jean SARRAILH
Rector de l'Universitat de París.

MEMBRES :

MM.

Marcel BATAILLON,
Professor del « Collège de France ».

Clovis BRUNEL
Membre de l'« Institut de France » ; Director de l'« Ecole Nationale des Chartes ».

Joseph CALMETTE
Membre de l'« Institut de France » ; Professor Honorari de l'Universitat de Tolosa ; President de la « Société Archéologique du Midi de la France ».

Jean CAMP
Escriptor, Professor de la Facultat de Lletres d'Aix.

Albert CAMUS
Escriptor.

Josep CANTELOUBE
Compositor.

Jean CASSOU
Escriptor, Director del « Musée d'Art Moderne ».

Pierre FOUCHE
Professor de la Facultat de Lletres de la Sorbona ; Director de l'« Institut de Phonétique ».

Ismael GIRARD
Director de la revista de les lletres occitanes « OC » ; Administrador de l'« Institut d'Etudes Occitanes ».

François MAURIAC
de l'« Académie Française ».

Abbé Joseph SALVAT
Professor de l'Institut Catòlic de Tolosa.

Camille SOULA
Professor de la Facultat de Medicina de Tolosa.

Conseil de Redaccio

Pere BOSCH GIMPERA
Just CABOT
Ambrosi CARRION
Enric ROIG I QUEROL
Josep Maria TARRAGO

Director-Gerent :

Pierre-Louis BERTHAUD
Secretari : Tomás QUEROL.



Hi ha uns milions d'homes, els uns reclosos en uns límits geogràfics, els altres escampats arreu del món, que tenen tots una paraula màgica que els aplega : CATALUNYA ! Això ho sabem i ho sentim, sobretot, els dispersos per terres estrangeres i acollidores. Quan l'atzar vol que ens trobem amb algú que parla com parlem, que formula els seus pensaments amb els mateixos mots que nosaltres, la pregunta brolla impulsivament dels nostres llavis : ¿ Vós, també sou català ?

I la presència de Catalunya es manifesta. El miracle es produeix. I avui més que mai, quan tant s'ha fet i es fa per a fer-lo impossible, per acabar amb ell.

Inútil pretensió. No és aquesta l'única pegada que s'ha provat de destruir la força d'aquest concepte en l'ànima d'uns homes. És possible esclavitzar un poble privant-lo de totes les llibertats, fins amordassar-lo perquè no parli, però mai no es podrà arrabassar-li la llibertat de pensar. I mai disfressi els seus pensaments amb mots de parles estrangeres, aquests, en el fons misteriosos del seu cervell, seguiran formant-se en català. Tenim, doncs, una llibertat que no s'acaba només que amb la mort ; però matar tot un poble és cosa impossible. Aquesta llibertat, és la presència de Catalunya en tots nosaltres.

Ve de molt lluny, del més enllà dels segles. Ens l'han tramesa els nostres pares i nosaltres la donem als fills. Era una raó essencial d'existència per als homes que vivien i els que encara viuen en el nostre territori. Però cal no confondre les coses. La terra, sense els homes, no és res ; quant més, si aquests han passat, un sediment arqueològic. Diuen que és ella la que fa els homes, però només aquests són els que hi fan una pàtria. Aquesta esdevé certa, més que per les obres materials per aquelles que essent filles de l'esperit, ensems li donen vida. Hi ha pobles antics, desapareguts com a tals, que encara viuen per la virtut de llur pensament, que ha travessat els segles fins arribar a nosaltres. Quin vol més lliure el llur, que no ha deturat el temps ni l'espai ! Aquesta llibertat de volada, de manifestació, manca avui al nostre esperit i és la que cal donar-li a fi que pugui fer la seva cursa, atènyer els seus destins, dur la presència catalana arreu del món i fer-la conèixer.

Això no és possible, als qui viuen a Catalunya. Totes les manifestacions nostres tolerades, estan sotmeses a censura. I, per tant, l'esperit català n'és absent i amb el perill de caure en un folklorisme « regional », que, com a tal, sols mirarà el passat. Quan es marxa d'esquena, la caiguda és segura i si no es vol o no es pot caminar, la quietud en els pobles és el nunci de la mort. A més, que consentir a manifestar-se dintre del « ben entès », es pot convertir en una col·laboració

indesitjable. Dissortadament, la veu pura i llure de Catalunya no pot alçar-se avui en la seva terra i ha de viure reclosa en el més pregon de les consciències.

Però, arreu del món, com deiem, existeixen també homes representatius de Catalunya, escriptors, homes de ciència, artistes i altres senzills ciutadans que s'han estimat més allunyar-se de la terra nadiua per no renunciar a la llibertat de l'esperit com a catalans. Mal que sia dispers, és en ells i en els que esmentàvem, callats, però irreductibles, que viu l'ideal, la flama del nostre pensament, que cap vent no pot apagar. Per uns i altres, enlairem la nostra crida més enllà dels Pirineus. Convé que el món ens senti. A força d'insistir potser assolirem que ens escolti. Cal recordar que, en la història del món només desapareixen del tot, pobles com el cartaginès, mancat d'esperit. I no estan tancades totes les portes, ni totes les oïdes són sordes, quan sols es demana netament justícia.

Els pessimistes diran que volem massa, però no són aquests els que cridem al costat nostre. Hi volem els que creuen i els que esperen. No treballem per avui, sinó pels dies a venir. El nostre deure, la nostra il·lusió és d'aplegar tots els qui treballen per la Catalunya futura. No demanem renunciaments personals de cap mena, sols volem que sentin la responsabilitat d'aportar l'esforç llur a quelcom que està per damunt de les nostres divisions i partidismes.

★★

Es per això que uns quants homes, plens de bona voluntat i d'esperances, som gosats avui a fundar l'INSTITUT CATALA D'ART I CULTURA, ensems que llancem al vent com una crida aquesta revista que es diu i es vol que sigui « PRESENCIA CATALANA ». Ara més que mai, cal enlairar com a senyal d'agrupament una senyera d'esperança. Però no cal esperar solament que vingui el miracle; cal treballar, insistir, perquè aquest es realitzi, car el portem en nosaltres mateixos. Salvar el pensament català, donar-li de nou el sentit de llibertat que ha tingut sempre; pensar que el dia de demà, quan el nostre poble es recobri, tingui l'ànima que és la cultura forta i personal, disposada a totes les lluites. Nosaltres avui, prenem només una iniciativa per a posar-la en les mans dels més dignes, més preparats i més treballadors. No ens movi altra cosa que el nostre amor i fidelitat a Catalunya.

I si reeixim, tindrem com a glòria d'ésser una fita més endavant, senyalant el camí que altres més sortosos obrin als destins gloriosos de la pàtria.

PRESENCIA CATALANA.

PRESENCIA CATALANA

REVISTA MENSUAL ILLUSTRADA

Adreça provisional: 2, Bd. Montmartre, PARIS IX^e.

Tél.: PROVENCE 31-55.

(Permanència: De 7 a 8 del vespre)

SUBSCRIPCIO

Un any (Dotze números)	1.000 francs
Sis mesos (Sis números)	500 francs
Tres mesos (Tres números)	250 francs
Número solt	100 francs
Subscripció d'ajut (Un any)	3.000 francs
Subscripció de protector (Un any) ..	5.000 francs

NOTA: El preu de la subscripció pot ésser enviat per gir postal a nom de PRESENCIA CATALANA. Pròximament farem conèixer el número dels « Chèques Postaux » al qual es podran enviar ulteriorment les diverses quantitats.

Nº 1

MARÇ 1952

ANY I

SUMARI

Pàgina

● PRESENTACIO	
● L'INSTITUT CATALA D'ART I CULTURA	
Constitució, Activitats, « Presència Catalana »	3
● CATALUNYA EN EL MON	
per Pere BOSCH GIMPERA	4
● CICLE MENOR. Poema	
d'Armand OBIOLS	9
● RAMON LLULL	
per Josep Maria TARRAGÓ	10
● LA BALENGUERA	
de Joan ALCOVER	15
● L'ESTRUCTURA ECONOMICA DE CATALUNYA	
per M. de SANT-JORDI	16
● « LO GAITER DEL LLOBREGAT »	
de Joaquim RUBIO I ORS	19
● ESTIU. Conte	
per Mercè RODOREDÀ	20
● J. PONS I PAGES	
per Just CABOT	22
● RITME I NOSTALGIA DE LES RAMBLES	
per Tomàs QUEROL	23
● Les Lletres: POMPEU FABRA	
per Enric ROIG I QUEROL	28
● Els Llibres	29
● El Teatre: L'ART DRAMATIC EN EL RESSORGIMENT DE CATALUNYA	
per Ambrosi CARRION	30
● La Pintura: NIVELL I TENDENCIES DE LA PINTURA CATALANA	
per Ramon XURIGUERA	32
● La Música: PAU CASALS	
per Joan REVOL	34
● UN CONCURS DE « PRESENCIA CATALANA »	36



INSTITUT CATALÀ D'ART I CULTURA

FUNDACIO. — L'Institut Català d'Art i Cultura, creat recentment a París per iniciativa d'un nucli de personalitats catalanes i franceses i sota el patronatge d'un Comitè d'Honor integrat per altes personalitats franceses, es proposa ésser un organisme de defensa i propulsió de la cultura catalana arreu del món.

ESPERIT. — Obra essencialment patriòtica i excloent totalment qualsevol tendència política o confessional, l'Institut resta obert no sols als catalans, sinó també a tots aquells que s'interessen per la conservació i l'increment del patrimoni espiritual de Catalunya.

ORGANITZACIO. — L'Institut Català d'Art i Cultura serà dirigit per un Consell Directiu Central la missió del qual serà d'aplegar entorn seu totes les persones físiques o morals que individualment o col·lectivament vulguin contribuir amb llur esforç, a les activitats de l'Institut.

El Comitè Directiu Central és secundat en la seva tasca per un Secretariat General, del qual formen part a títol de consellers tècnics, els caps de les diverses Seccions de l'Institut que més avall s'esmenten.

El Secretariat General establirà un Servei de Premsa i d'Informació per tal de fer conèixer les activitats de l'Institut.

Han estat creades les Seccions següents :

Lletres, Teatre, Música, Dansa, Arts plàstiques, Estudis socials i econòmics, Història, Ensenyament, Ciències, Arxiu folklòric, Cinema...

Cada Secció desenvoluparà la tasca respectiva per mitjà de Conferències, Cursos, Concerts, Representacions teatrals i cinematogràfiques, Excursions, Edicions i tota altra manifestació adequada.

L'Institut Català d'Art i Cultura pot crear a cada país les delegacions que cregui necessàries d'acord amb els seus estatuts.

ADHESIONS. — Per a col·laborar a la tasca de totes les Seccions de l'Institut, ja amb l'aportació directa de l'esforç personal, ja amb l'ajut moral, l'Institut admet i espera l'adhesió de tots els catalans i de totes aquelles persones que sense ser-ho, treballin o s'interessin per la cultura catalana. Aquesta adhesió no implica cap mena de cotització, i pot ésser feta per lletra o personalment adreçant-se al domicili de l'Institut.

Primeres Activitats

El Servei de Premsa de l'Institut, ha creat un butlletí periòdic d'informacions catalanes, adreçat a totes les agències de premsa, diaris i personalitats dels diversos països, el primer número del qual dona compte de la fundació de l'Institut Català d'Art i Cultura.

El Servei d'Edicions prepara la publicació d'una sèrie d'opuscles tractant diferents aspectes de la cultura i la vida catalanes. El primer serà un estudi històric del Dr. Pere Bosch Gimpera.

Aquest mateix servei projecta l'edició d'obres catalanes inèdites en llengua original així com la traducció en francès de diverses obres mestres de la literatura ca-

talana. Entre elles podem esmentar « Comte l'Arnau » d'Ambrosi Carrión, i « Canigó » de Mossèn Jacint Verdaguer, traducció francesa de J. M. Tarragó.

L'Institut organitza igualment un cicle de conferències a càrrec de personalitats franceses i catalanes sobre els temes més importants de la nostra cultura. Oportunament es faran conèixer els títols de les conferències i els noms dels encarregats de les mateixes. Algunes d'aquestes conferències aniran acompanyades de projeccions o interpretacions plàstiques.

Altres manifestacions artístiques (musicals, pictòriques, i literàries) estan en curs de realització.

“ Presència Catalana ”

Primera realització de l'INSTITUT CATALÀ D'ART I CULTURA, la revista « PRESENCIA CATALANA », serà no solament l'òrgan de l'Institut, sinó també el portaveu de totes les manifestacions de la cultura catalana arreu del món, una tribuna on podran aixecar lliurement llur veu tots els nostres escriptors, on trobaran acolliment tots els nostres artistes, on es farà ressó de totes les expressions del sentiment patriòtic.

« PRESENCIA CATALANA » publicarà periòdicament les Seccions següents :

● **PROBLEMES CATALANS.** — Exposició de tots els fets i problemes nacionals i internacionals relatius a Catalunya, a l'hora actual.

● **CATALUNYA VISTA PELS ESTRANGERS.** — Entrevius amb les personalitats més importants dels diferents països, o estudis d'un fet o d'un aspecte català vist per estrangers autoritzats.

● **POESIA CATALANA MODERNA.** — Publicació de poesies inèdites dels nostres grans poetes.

● **PAGINES D'HISTORIA.** — Presentació de totes les grans figures de l'Història de Catalunya i del pensament català a través dels segles.

● **CATALUNYA ECONOMICA I SOCIAL.** — Estudi de les riqueses econòmiques de Catalunya, publicant successivament els estudis següents : L'estructura econòmica de Catalunya, La riquesa agrícola, L'Indústria Textil, L'Indústria co-

tonera, L'Indústria de la Construcció i de la Maquinària, Les forces energètiques, El port de Barcelona, Els Transports, L'Indústria del Llibre, L'Indústria química, etc.

● **PAGINES D'ANTOLOGIA.** — Reproducció de les composicions i dels poemes més significatius de les lletres catalanes de tots els temps.

● **GALERIA.** — Presentació dels nostres homes més representatius.

● **VISIONS DE LA TERRA.** — Imatges de la nostra terra, de les nostres ciutats, dels nostres pobles, dels nostres monuments històrics : Montserrat, Monestir de Poblet, Santes Creus, etc.

● **FOLKLORE CATALA.** — Totes les tradicions nostrades, festes, sardanes, ballets, llegendes i cançons, etc.

● **CRONIQUE :**

Les Lletres i el Teatre. — Enquestes literàries i teatrals, biografies dels nostres escriptors, crítica de llibres recentment publicats, etc.

Arts plàstiques. — Tendències, síntesi, i activitats dels nostres artistes. Exposicions de pintura i escultura catalanes.

Música i Dansa. — L'esperit de la música catalana. Presentació dels nostres grans músics i crònica de llurs activitats arreu del món.

Cinema i Fotografia. — Situació del nostre cinema. Els Cine-Clubs. El cinema amateur.

● **NOTICIARI GENERAL.**

● **CONSULTORI.**

● **CATALANS ARREU DEL MON.**



CATALUNYA EN EL MON

per Pere BOSCH-GIMPERA
Rector de l'Universitat de Barcelona

TENIM els catalans prou consciència del que representa Catalunya? ¿La tenen els qui no essent catalans s'han interessat per les coses catalanes? ¿Que es sap de Catalunya, arreu del món?

Quan vivim a Catalunya i ens sentim incorporats als afanyes que des de la Renaixença impulsaren l'expansió de la cultura catalana i que portaren a l'afirmació de la personalitat catalana en tots els ordres, absorbits per les nostres tasques, no ens posàvem prou el problema i sovint en veïem sols aspectes singulars. Podríem preguntar-nos si els « catalanòfils » d'Espanya i d'altres terres abastaven el conjunt de Catalunya i del que representava en el conjunt peninsular i en el món. En els nostres pelegrinatges per Europa i per Amèrica hem pogut veure de prop com Catalunya és desconeguda.

Certament, a Espanya ha calgut comptar amb un problema de Catalunya i hom sap que hi ha una llengua catalana i una literatura catalana, que coneixen també els romanistes estrangers. Els historiadors saben que en determinats moments, Catalunya tingué un paper en la història peninsular i fins a la Mediterrània. Catalans eminents són coneguts arreu del món. Es parla del particularisme català però se'l considera com un factor perturbador en el conjunt hispànic o se'l redueix sovint a un localisme folklòric. Adhuc, reconeixent a Catalunya contribucions prou importants, es perd de vista el seu lligam amb la trajectòria del nostre poble. I, gairebé sempre, la història d'Espanya polaritzada entorn d'altres nuclis peninsulars, es simplifica prescindint dels moments de Catalunya.

En comparació amb altres, el poble català és un poble petit pel nombre i pel territori, individualista, fortament arrelat en aquell, orgullós de la seva llengua, i de les seves tradicions, que quan l'absorbeix la tasca que empenen en relació amb la seva pàtria pot donar una impressió de localisme i de desinterès per les coses d'altres pobles. Des de fora el seu sentit pràctic i la seva preocupació realista: el « seny » i el « tocar de peus a terra », el « no allargar el braç més que la màniga » com, el plantejar els seus problemes reduïts a termes concrets, sense projectar-los ambiciosament en mares generals ni voler imposar les seves solucions a altres, fa pensar en una manca d'ambicions i en una limitació d'horitzons. Es pren sovint com a tipus del català el menestral, el

petit botiguer, el « senyor Esteve ». L'ofuscació de Catalunya com a factor directiu en la història i la política d'Espanya, paral·lelament a l'expansió de l'Espanya castellana en el món, a Europa i a Amèrica, fan minimitzar el paper de Catalunya i que se la cregui incapaç de sentir idees universals o de llançar-se a les « empreses incitantes » de què parlà Ortega (Espanya invertibrada) i que sols Castella era capaç de comprendre, la qual cosa li donà la direcció dels afers peninsulars i la féu venir el factor per dret propi de la « vertebració » d'Espanya. Anàlogament Menéndez Pidal (pròleg al II volum de la « Historia de España ») nega a la perifèria peninsular que hagi produït els homes « esenciales » que representen la seva política o la seva cultura.

En aquests judicis i en les conseqüències que se'n treuen hi ha sols una part de la veritat i molts errors de perspectiva, a la vegada que un coneixement incomplet del caràcter català.

El fet és que, juntament amb l'arrelament a la terra, amb el sentit de la personalitat, amb el realisme de la seva visió del món, amb la resignació momentània davant l'adversitat, el català té un esperit de curiositat i d'aventura, una capacitat de sacrifici per ideals generosos i universals, un sentit de col·laboració desinteressada. La fatalitat històrica, els desavantatges en certs moments de la seva situació geogràfica, els dels pobles petits i pacífics en les conjuntures propícies als pobles grans i de sentit imperialista, han obert continuament parèntesis a la trajectòria de Catalunya i han fet negligir o oblidar el que ha realitzat o el que ha aspirat a realitzar. Cal redescobrir-ho en les peripècies de la seva història o en fets aparentment isolats i sense lligam però que, en projectar-hi una llum propícia prenen el seu vertader relleu.

Nota que creuríem essencial en el caràcter català i que es revela a través de tota la història de Catalunya, és una necessitat de tenir un mateix i a dintre de casa les coses endreçades abans de llançar-se a empreses d'alta volada o d'aventura a les que, per altra banda es sent fortament atret.

Aquella necessitat ha produït que, en l'anarquia de l'Europa de l'alta Edat Mitjana i quan Catalunya era molt petita, una part del seu territori estricte en poder dels musulmans, s'arribés a una organització estatal ben dibuixada amb una verdadera constitució. Aquest és el

cas dels *Usatges* de Berenguer I el Vell on s'incorporen els que estableixen el govern del Comtat de Barcelona, que després es generalitzen a tot Catalunya, i que són promulgats en l'assemblea, encara sols consultiva, de Pau i Treva a la qual són cridats, no sols els magnats, sinó també els jutges, homes de l'estat pla, que hauran d'aplicar les lleis. Aquesta constitució del 1058 és la primera de l'Europa feudal; el codi del Bearn és del 1088, el dels juristes lombards del 1170 i l'edicle de Milla de l'emperador Conrat, anterior, del 1037, era sols una mesura del príncep i no un cos general de lleis. El Codi de Berenguer el Vell revela una societat que viu en la més completa normalitat, regida per normes jurídiques ben establertes: la garantia de la seguretat personal, de la propietat i del treball, la llibertat de circulació i de comerç, la protecció del foraster i de l'home d'altra religió i el poder públic que es reserva amb domini eminent els camins i carreteres per a garantir-ne l'ús públic i els cims de les muntanyes per a bastir-hi defenses. El Príncep, ja en 1025, havia promès observar les franquícies de Barcelona i normalment reconeix les limitacions al seu poder i esdevé una autoritat paccionada que porta a transformar les assemblees de Pau i Treva en vertaderes corts, a les quals s'incorporen tots els estaments, que poc a poc esdevenen col·legisladores i dipositàries de la sobirania del poble, el que porta durant els dos darrers segles de l'Edat Mitjana a crear un Executiu emanat d'elles, el govern de la Diputació del General o Generalitat, independent del del Rei i fiscalitzador d'aquest, amb funcionaris responsables davant de la Diputació, amb una tresoreria pròpia, amb funcions polítiques, militars i judicials.

De l'hàbit del govern ordenat i democràtic sorgeix una filosofia política que s'elabora i precisa conseqüentment i que és també la més avançada d'Europa. Es pot seguir des de Ramon Lull, passant per Arnau de Vilanova i Guili de Terrer fins a culminar en Francesc Eiximenis al segle XIV, es manté en el temps de les Il·lustracions amb Joan II per Joan Cristòfol Gualbes i és sostinguda encara pels jurisconsults del segle XVII enfront dels intents d'imposar l'absolutisme reial i les seves lleis que provoquen la revolució i la guerra de Separació. Ja Lull afirma que el poder dels reis ve del poble, el qual l'ha rebut de Déu i que els reis han de regir justament i amb bons consellers: fins aquí no es fa sinó formular el

resultat de l'experiència política catalana, fonamentant-la teòricament d'acord amb els corrents que s'imposen poc a poc a la filosofia escolàstica. Però Eiximenis arriba a les darreres conseqüències i preveu el que serà l'evolució política dels pobles europeus: Déu vol que la comunitat pugui elegir senyor o regidor, el qual mitjançant pactes la governi per a promoure-la a bé i mantenir els homes en llibertat; per evitar els inconvenients de l'elecció, és partidari del principi hereditari, però el príncep pot ésser deposat en determinats casos i llavors la comunitat « elegix senyoria no per amor al regidor sinó regidor per amor de si mateixa; « jamés les comunitats no donaren la potestat absoluta a ningun sobre si mateixes sinó amb certs pactes e leys » i contra el tirà « se deu levar lo cel e la terra... fins que l'hàjen mort e foragitat de tot lo món ». Però a més, preveu la total desaparició de les monarquies i la universalització del règim republicà: « d'aquí avant regnarà per tot lo món la justícia popular e tot lo món per consegüent serà partit e regit per comunes, com huy se regeix Florença e Roma, e Pisa e Sena e d'altres ciutats d'Itàlia e d'Alemanya ».

La mateixa tendència a la normalitat estable presideix la reconquesta catalana i la solució dels possibles conflictes amb els veïns. Amb Aragó es trobà una fórmula de cooperació confederal que es revelà eficaç i que hauria pogut servir de model per articular una Espanya unida i forta. No es volgué anexionar simplement els territoris valencians o mallorquins en conquerir-los i devingueren regnes autònoms i, en topat amb Castella a Saragossa o a l'extrem del territori valencià, repetides vegades mitjançant pactes hom delimità la respectiva zona d'expansió: s'arribà a una cooperació per a problemes generals peninsulars. L'ajut a la conquesta d'Almeria, per Alfons VII l'Emperador donada per Berenguer IV, els tractats de Cazola i d'Almizra, la conquesta de Múrcia per Jaume I per compte del rei de Castella Alfons el Savi, la política de Jaume II ajudant la reconquesta de Tarifa i de Gibraltar i, encara, la participació a la defensa contra les noves invasions africanes: la de Pere el Catòlic a Las Navas contra els almohades o la de Pere del Punyalet al Salado contra els merinides, mostren Catalunya amb un sentit de la política peninsular per tal com hi participava en virtut d'obligacions de tipus feudal, en el cas de Berenguer IV com quan la par-

EMPORION. La ciutat grega de Catalunya ampliada a l'època romana per la que Catalunya s'incorporà per primera vegada a la civilització mediterrània. — Casa de la Ciutat romana.





La plaça del Rei i el palau dels Comtes de Barcelona.

ticipació era d'un estat plenament independent. Fins es pot dir que a Catalunya es gestava una idea d'Espanya, no sols formant un conjunt geogràfic on s'imposava una cooperació per a defensar interessos materials comuns i un equilibri de forces, sinó constituint una entitat espiritual compatible amb la plena llibertat dels seus elements, gelosos de la seva personalitat però disposats a una íntima cooperació. Soldevila ha destacat els diferents moments de la gestació d'aquesta idea d'Espanya en els temps de major fortalesa de Catalunya quan es trobava en una posició hegemònica: « Nos ho fem la primera cosa per Déu, la segona per salvar Espanya » dels Jaume I i el cronista Ramon Muntaner concebia una política conjunta dels quatre reis d'Espanya del seu temps — Catalunya-Aragó, Castella, Mallorca i Portugal.

La delimitació de la reconquesta peninsular pels tractats alludits i el fracàs de la política transpirenaica — que estigué a punt de realitzar un imperi occità — després de la guerra dels Albigesos i del tractat de Corbell, deixaren les mans lliures a l'expansió mediterrània a la qual empenyien la culminació de les energies i la prosperitat interior basada des de molt antic en el desenvolupament d'una economia industrial i comercial i d'una navegació pròspera a la vegada que les velles relacions amb Itàlia. Quan la majoria dels estats europeus no havien sortit de l'economia agrícola feudal, Catalunya ja seguia altres direccions com les ciutats italia-

nes. A mitjans del segle X el port de Barcelona tenia un far per a guiar els navegants i funcionaven ja les drassanes per a la construcció de naus. Berenguer el Gran juntament amb Pisa realitzà una primera conquesta de les Balears per impedir les pirateries musulmanes que no permetien el comerç marítim. Però el Gran inicia l'expansió mediterrània amb la presa de possessió de Sicília com a lliberador, contra els angevins i cridat pels sicilians. Sardenya és incorporada a l'imperi català mediterrani que, un temps s'esten fins al ducat d'Atenes, després d'ajudar amb èxit a la defensa de l'imperi bizantí contra els turcs a l'Àsia Menor. Fins quan comença la decadència política interior amb la dinastia Trastàmara que amb Joan II, com ha mostrat Calmette, utilitzarà Catalunya com a escambell per arribar a posseir tots els regnes d'Espanya, herència catalana porta Alfons el Magnànim a prosseguir les empreses mediterrànies i després de conquerir Nàpols i de la seva acció a Orient, és requerit pels pobles balcànics per a dirigir la lluita contra els turcs ja instal·lats a les terres europees de l'imperi bizantí, i esdevé per algun temps el factor més important de l'equilibri del sud d'Europa. Hi ha Grans Mestres catalans a Rodas i soldats catalans defensant Constantinoble al moment de la seva caiguda. I aquesta política tingué com a fruit més durable i fecund la gran expansió comercial i els consolats a Algèria i a Tunis — sovint arriben al protectorat dels principats musulmans — a Egipte, a Síria, així com el comerç amb l'interior de l'Àsia i amb el Mar Negre, a relacions amb Abissínia, amb Babilònia i fins amb els tàrtars, arribant mercaders catalans a l'Àsia Central.

Catalunya s'interessà amplament en tots els problemes del món i en totes les grans empreses generals, polítiques, econòmiques religioses i culturals i ho féu amb el seu sentit propi, generalitzant el tipus de coordinació que havia desenvolupat a les seves empreses peninsulars, mantenint la cohesió amb els pobles amb qui estava estretament lligada, sense aneixions directes, respectant l'organització interior i les institucions dels països i prefigurant el que actualment ha estat el Commonwealth britànic, comunitat d'estats autònoms units per la persona del príncep. De la perifèria peninsular sortiren doncs directives fecundes que ho haurien pogut devenir també per una integració d'Espanya de manera més d'acord amb la naturalesa dels seus pobles, que no les que prevalgueren i que, si en alguns moments han pogut semblar triomfar, en realitat l'han impedit i han mantingut una font de conflictes. No són doncs sols els « caps castellans » els capaços de comprendre les idees universals per a llançar-se a realitzar « empreses incitant », car també la perifèria pot produir els « homes essencials » que representin la política i la cultura d'Espanya. Berenguer III, Berenguer IV, Jaume I, Jaume II, Alfons el Magnànim són també homes « essencials » en la política peninsular i alguns tenen un relleu exterior que es paral·lel al d'algunes figures representatives de la cultura catalana i a la vegada a les dels grans moviments culturals europeus.

Amb l'expansió política va lligada l'expansió econòmica i la participació en les grans empreses de relació dels pobles i d'eixamplament dels horitzons. Molt aviat s'inicià una política mercantil amb els països africans i es mantingueren en l'òrbita catalana Algèria i Tunis, tot intentant-se també la relació amb el Marroc que s'hagué d'abandonar per topar amb les ambicions castellanes, malgrat que aquestes no es pogueren desenvolupar per molt temps gràcies a la manca de cohesió interior de l'estat castellà des de Sanç IV als Reis Catòlics, pertorbat per lluites dinàstiques i per banderies polítiques. L'expansió comercial catalana es dirigí particularment vers les terres d'Orient. Les lleis del Consolat de Mar des del segle XIII regiren progressivament les relacions

marítimes aduac de països distants. La banca catalana tenia un desenvolupament que si no té la volada i el volum de la banca de les ciutats italianes, és un factor important en l'economia mediterrània. La cartografia catalana i mallorquina figura dignament al costat de la italiana i es basa en el cosmolitisme dels jueus de Catalunya i en llurs antigues relacions: cal recordar tan sols la família dels Cresques de Mallorca i l'atlas del món que els encarregà Pere el del Punyalet, regalat més tard a Carles V de França i conservat a la Biblioteca Nacional de París, on per primera vegada s'aplica el nom de Sibèria (Sebur) a les terres més enllà del Volga. També cal esmentar la influència de la cartografia catalana i mallorquina a altres terres d'Espanya i la crida per Enric el Navegant de Jafuda Cresques per ensenyar a l'escola de Sagres que organitzà les grans exploracions portugueses, de les quals els mallorquins Des Valers, Domènec Gual i Jacme Ferrer en foren els predecessors a mitjans del segle XIV, arribant el darrer fins a Rio de Oro.

Catalunya és certament un poble de mercaders i de navegants, però és també un poble d'intensa cultura en tots els seus estaments i en molts aspectes ja a l'Edat mitjana es mantingué al davant dels altres pobles d'Espanya i tingué horitzons més universals.

La cultura antiga, malgrat la decadència accentuada amb els trasbalsos que seguien a la dominació musulmana no s'hi extingí i, amb el renaixement carolingi a Catalunya, devinguda una marca de l'Imperi, s'hi mantingué en la mesura del possible i fins té irradiacions a fora, el català Teodulf bisbe d'Orleans, és una de les grans figures de l'Europa carolingia, el millor auxiliar de Carlemany en la seva obra escolar i el millor poeta del temps en llengua llatina, l'himne de la Festa del Ram el qual és cantat encara a l'Església catòlica i que figurà entre els cànctics dels protestants al segle XVI. Al monestir de Ripoll s'organitzà un gran centre d'estudis que és el fogar de la cultura catalana i de la seva irradiació als segles X i XI: n'és el seu gran promotor l'abat Oliva i s'hi conrea a més de la teologia i les lletres clàssiques — inclús el grec que aprengué el comte-bisbe Miró Bonfill —, la història, la música, l'astronomia i les matemàtiques. Allí anà a estudiar Gerbert, després papa Silvestre II qui contribuï a difondre per primera vegada a Europa el saber musulmà assimilat pels monjos de Ripoll, on floria una escola d'historiadors i poetes: els darrers compongueren l'única poesia « tolerable » com

digué Henri Berr d'aquell temps de decadència literària. Oliva és una verdadera figura internacional i a ell es deu la institució de la pau i treva que feu adoptar al sinode de Toluges, primer intent de limitació dels estralls de les guerres.

Tot seguit comença el gran espandiment de l'art català que té una primera culminació amb el romànic, les manifestacions més antigues de la cultura del qual a principis del segle XI es troben a Catalunya, incloent-hi el Rosselló. Al temps d'Oliva a l'escriptorium de Ripoll hi havia ja una escola de miniaturistes que produïren les il·lustracions de les Bibles de Roda i de Farfa i, sense interrupció, a partir del segle X, es pot seguir l'evolució de la gran pintura mural a les esglésies catalanes, amb arrels anteriors i fecunditzada per influències indirectament bizantines, afavorides per l'intima relació amb Itàlia dels pelegrinatges de comtes i monjos. Catalunya feia llavors un paper en l'internacionalisme eclesiàstic medieval i n'és un signe la retirada del comte Oliva-Cabreta de Besalú-Cerdanya a Montecassino on professà i el refugi del duc de Venècia Pere Ursèolo a Guixà, acompanyat de Sant Romuald i d'altres personatges italians.

A més de la cultura cristiana hi hagué a Catalunya un fogar de cultura hebrea i musulmana, ja des del temps del Califat de Còrdova. En ésser perseguits els musulmans espanyols pels almoràvids i sobretot pels almohades i refugiar-se els fugitius en els regnes cristians, a principis del segle XII, hi hagué a Barcelona un centre d'estudis orientals que en certa manera precedí l'escola dels traductors de Toledo en la difusió d'aquella cultura a Europa: hi acudiren italians entre ells Plató de Tivoli i s'hi donen a conèixer i s'hi tradueix al llatí de l'àrab obres de Ptolemeu, d'Hipòcrates, de Galé i altres.

Américo Castro a « España en su historia » sembla no admetre una literatura verament catalana fins molt tard i diu que la poesia catalana no fou èpica sinó lírica i, quant a la llengua, no té la del poble català sinó la dels trobadors de Provença, que es manifesta abans en prosa que en vers i que alterna amb el llatí sense « firme conciencia de singularidad de nación dentro de la cultura internacional de la Edad Media ». Existia ja una variada literatura des del segle IX, de caràcter religiós, com les col·leccions d'homilies de les quals en forma tardana, de la fi del segle XII, es conserven les d'Organyà. Hi havia però, a més, una poesia lírica i fins

El saló del « Tinel », una de les dependències del palau dels comtes reis de Barcelona, veritable joia arquitectònica, considerat com un dels millors d'Europa i on es celebraren varies Corts catalanes i cerimònies régies.



épica i, si la forma i fins la llengua dels trobadors provençals dominen per molt de temps, com a conseqüència de la seva influència internacional i de la relació íntima amb les terres occitanes fins a Pere el Gran, Catalunya té un paper prou important en la poesia trobadoresca a la qual contribueix també Ramon Llull amb composicions no conservades però el seu geni poètic es revela en l'elegeria « Desconhort » i, malgrat sia en prosa, en el « Llibre de l'Amic e Amat », una de les obres cabdals de la literatura universal. Per altra banda les grans Cròniques (la de Jaume I d'autor desconegut amb intervenció del Conqueridor, la de Bernat Desclot, la de Ramon Muntaner i la de Bernat Descoll als segles XII i XIV) revelen la maduresa de la producció literària catalana que segueix produint primeres figures fins al segle XV Llull (mort en 1315) crea la novel·la amb el seu « Blanquerna », el segle XV veu aparèixer els tres grans poetes en terres valencianes: Jordi de San Jordi, Ausias March — el Petrarca català — i Roig de Corella i una de les millors novel·les cavalleresques, el « Tirant lo Blanc », de Joanot Martorell (1460). Anselm Turmeda ha escrit la sàtira « Disputació de l'As », coneguda sols en la traducció francesa, on es sospita que posà mà Rabelais. Catalunya viu en el corrent de la gran literatura europea, es tradueixen a altres llengües obres catalanes i al català obres estrangeres: són les primeres traduccions a Espanya de la « Divina Comèdia » de Dant, la d'Andreu Febrer (1429), de les tragèdies de Sèneca, la d'Antoni Vilaregut i de la « Imitació de Crist » de Kempis, la impresa a Barcelona el 1482.

A la cort d'Alfons el Magnànim a Nàpols hi brillen llatinistes catalans. Ha aparegut l'humanisme renaixentista a partir de Bernat Metge i que per via de Catalunya s'introdueix a Espanya. A Catalunya el moviment té una gran volada i apareix el primer hellenista català, Jeroni Pau. Per altra part, la incorporació de Catalunya als corrents universals del temps l'assenyala també la presència a la cort dels Medici a Florència del poeta Garret (II Cariteo) escrivint en italià.

Una altra prova de la maduresa de la cultura catalana als darrers segles de l'Edat Mitjana i alhora de la seva significació internacional, és el conreu de la filosofia, de la medicina i del dret. En aquest, de llarga tradició mai no interrompuda a Catalunya i amb figures de primera magnitud, per assenyalat la seva transcendència fora del país no cal sinó esmentar la contribució de Sant Ramon de Penyafort a la codificació del dret canònic i el Llibre del Consolat de Mar. En la medicina que té grans conreadors jueus, té una gran repercussió a Europa sobretot amb Arnau de Vilanova, el gran polígraf i, finalment, amb l'escola de metges catalans de Montpeller. Però en la filosofia, que Catalunya conrea per primera vegada amb originalitat a l'Espanya cristiana — en la qual els grans filòsofs jueus i àrabs, entre molts Maimònides i Averroes no deixen gairebé rastre ni fan sentir l'impuls — té entre molts conreadors a la vegada teòlegs, Ramon Martí, Arnau de Vilanova, el geni universal de Ramon Llull, Sant Vicenç Ferrer, Felip de Malte que fou un dels directius del concili de Constança, Sibíude.

Llull, en el qual s'apleguen l'esperit de Sant Tomas i el de Sant Francesc d'Assís, escriu per primera vegada de filosofia en llengua vulgar, estudia la filosofia d'Averroes i dels jueus, es distingeix fortament de l'Escolàstica i intenta una síntesi grandiosa en la qual es concilien les doctrines aristotèliques i platòniques i s'aventuren les més gosades concepcions ontològiques. Suscita grans polèmiques i exerci una gran influència fins en temps molt distants, com en Nicolau de Cusa i en Giordano Bruno, i apareix com a predecessor d'Idees de Leibnitz. A la vegada teòleg, místic i missioner escriu l'esmentat Llibre de l'Amic e Amat i la grandiosa enciclopèdia mística Llibre de Contemplació, vol emprendre una gran tasca de predicació del Cristianisme entre els musulmans emprant el raonament i no les armes: escriu amb aquest objectiu l'« ARS MAGNA » i promougué la creació de

càtedres a les universitats europees per a ensenyar les llengües orientals.

La filosofia catalana tindrà encara noves figures de renom internacional. Al segle XV, Ramon Sibíude o Sabunde, que fou rector de la universitat de Tolosa i del qual Montaigne va fer l'apologia, és un precursor del pensament modern, en anunciar amb el seu psicologisme racionalista el doble corrent de la renaixença naturalista i humanista. A la fi del segle i al començ del XVI surt de València de família catalana el nou polígraf internacional que és Lluís Vives, una de les personalitats més fortes de l'Humanisme europeu, amic d'Erasme, professor a Corpus Christi d'Oxford i que passa bona part de la seva vida a Bruges, la influència de la filosofia posterior del qual arriba fins a Kant, i que sent totes les preocupacions humanes, l'educació de la dona, el problema del pauperisme per a l'extinció del qual proposa un pla a les ciutats flamenques, la limitació de la guerra.

La unió de les Corones, el desplaçament del centre de gravetat de l'economia amb el tancament de l'Orient després de la conquesta de Constantinoble, les noves rutes vers les Índies descobertes pels portuguesos i el descobriment d'Amèrica, d'on malgrat algunes excepcions són exclosos els catalans, « estrangers » a la corona de Castella, produeixen una ofuscació de Catalunya que en la política deixa de representar un paper propi i en la cultura veu disminuïda la seva volada. Pocs catalans juguen un paper important en les empreses castellanes, Bernat Boyl fou el cap de la missió religiosa de Colom i Pere Margarit el de la missió militar, Ramon Ponç o Pané fou el primer a interessar-se per l'estudi dels pobles indígenes de les Antilles en iniciar amb la seva Relació dels usos, costums, religió i mites de l'Espanyola (Santo Domingo), la sèrie dels escriptors d'Índies. A Lepant lluitaren Lluís de Requesens de família catalana, assessor de D. Joan d'Àustria, i l'almirall Joan de Cardona amb molts homes de mar catalans. Requesens a més fou governador dels Països Baixos i tractà amb la seva política moderada d'esmenar els greuges del duc d'Alba. Però els corrents del temps van per altres camins i l'absolutisme habsburgià troba molest l'esperit de llibertat i la gelosia de les institucions pròpies que senten els catalans. La política d'atac esdevé sistemàtica sota el Comte Duc d'Olivares i provoca la guerra de Separació i la pèrdua del Rosselló cedit a França pel tractat dels Pirineus. Encara a la fi de la guerra es manté l'autonomia catalana fins a la nova dinastia que, en iniciar-se el regnat de Felip V, amb la seva tendència uniformadora, fa decidir els catalans pel pretendent austriac en la guerra de Successió i, després del triomf borbònic i de la caiguda de Barcelona el 1714, Catalunya és sotmesa a un règim de país conquerit militarment, les institucions pròpies són bandejades, les universitats tradicionals suprimides i creada la de Cervera amb el propòsit de fer-ne devenir un instrument polític. Després d'una dura repressió s'imposa l'uniformisme i, malgrat que Catalunya s'esforça a « devenir província » segons la frase de Soldevila, la unificació i la desaparició de la seva personalitat i de la seva llengua no són possibles i, al temps del Romanticisme, en què a Europa es reconstrueixen o aspiren a la llibertat pobles de velles tradicions, es produeix la renaixença catalana i amb ella una nova florida de la llengua i de la literatura catalanes que veuen sorgir nous clàssics després del llarg període d'ofuscació de tres segles. Amb la Renaixença s'inicia un rebrot de totes les energies del poble, econòmiques, artístiques i científiques a la vegada que es planteja novament el problema de l'articulació de Catalunya en el conjunt espanyol.

Malgrat la pèrdua del lloc capdevanter que havia mantingut fins al segle XV, els temps d'ofuscació de Catalunya no són de mort de la seva cultura. Al segle XVI, entorn de la Universitat de Barcelona i en altres llocs hi ha encara una florida humanística i científica, que es manté en la decadència general espanyola del segle XVII i s'enllaça amb una nova producció brillant al se-

gle XVIII i que té repercussions fora de Catalunya i fins a Amèrica. Antoni Agustí fou un gran erudit en el terreny de la història i l'arqueologia. A l'escola de cirurgia de Barcelona s'explica la circulació pulmonar descoberta per Miquel Servet natural de la frontera catalano-aragonesa — i el segle XVIII veu sorgir Gimbernat i Virgili — renovadors de l'ensenyament mèdic a Espanya amb la fundació del Col·legi de Cirurgia de Cadix i del de Sant Carles o sia l'actual facultat de Medicina de Madrid i amb contribucions científiques personals apreciades a Europa. La primera lliçó de medicina explicada a Lima ho fou pel català Joan de la Vega que contribuï a la difusió de la quina, cal esmentar també l'expedició de la vacuna antivariòlica a Amèrica, els botànics catalans, el llatinista i epígrafista Finestres de Cervera, els ensenyaments de la Junta de Comerç i de l'Escola de Nàutica amb què Barcelona intentava suplir la perduda universitat i mantenir-se al nivell dels temps, els estudis econòmics de Campany, les aventures de Badia (Ali Bey) com a explorador científic i com agent polític a les terres mahometanes. Tot això revela la persistent vitalitat de Catalunya, com també la participació a les empreses americanes quan els és permès als catalans, amb la fundació de Barcelona de Venezuela, amb les missions a la Guàiana, a la Trinitat i a l'Orinoco i, sobretot, la colonització i evangelització de Califòrnia amb frai Ginebre Serra, mallorquí, amb frares catalans. La incorporació de Catalunya a la revolució industrial — el primer teler mecànic Arkwright instal·lat a Espanya ho és el 1785 a Catalunya — amb la creació de la nova prosperitat catalana del segle XIX, és un signe que el país es manté al ritme dels temps moderns.

No és aquest el lloc per a refer la història del que Catalunya ha fet després de la Renaixença. Cal assenyalar, però, alguns fets reveladors del seu esperit i del seu constant contacte amb el món. El primer moviment de la Renaixença, tallat per la reacció fernandina es fa entorn de la revista que porta el nom simbòlic de l'« Europeo » i el segon dona el de « El Vapor » al seu òrgan. En la política espanyola les intervencions catalanes cerquen fórmules per a l'endegament dels conflictes i per arribar a una constitució del país que no l'ofegui amb una organització que desconegui les necessitats dels seus pobles i que permeti una cooperació sincera: ja Balmes s'esforça a moderar la reacció política espanyola i a solucionar el conflicte dinàstic sota Isabel II així com harmonitzar el Catolicisme espanyol amb els corrents que a França i àdhuc en la primera etapa de Plus IX representaven una adaptació als nous temps. Pi i Margall, com més tard Prat de la Riba i Maragall, troben fórmules de tipus federalista per una organització del conjunt espanyol i aquestes fórmules i el moviment autonomista català tenen repercussions en el ressorgiment basc i gallec cristallitzant en l'assaig de solució de la Segona República. Prim, que es retira de l'expedició a Mèxic, ofensiva per a la dignitat i la independència americanes, amic de Céspedes, proclamat president de la República cubana, negocia el seu reconeixement que hauria acabat la guerra decorosament i evitat els nous estralls que seguirien. Els noms de Clarà, Albéniz, Granados i Picasso, catalans d'arrel o de formació representen figures de primera magnitud en les arts contemporànies.

En el concert dels pobles que han fet i fan la història humana és poc escalent d'establir comparacions i jerarquies o fer judicis de valor. Es pot afirmar, però, que Catalunya té una llarga i ferma tradició de cultura i de producció de figures i de valors que han transcendit de l'àmbit interior i que al llarg d'una trajectòria accidentada i sovint adversa, malgrat els frens que li han estat posats al seu complet desenvolupament s'ha esforçat per assimilar els moviments de renovació exteriors i per contribuir-hi en la mesura que li ha estat possible.

Pere BOSCH-GIMPERA.

POESIA

CICLE MENOR

1

L'ombra morent a l'ampit
Estels morents enumera:
Llum, espadada dreuera
Entre la nit i la nit,
¿De quin absolut, ton crit
A poc a poc m'exilia?
L'entranya que ens assumia
Em bat, profunda, en el pit.
Romandre, però no gaire!
Tot serà rumb dintre l'aire!
—I entre estel i trenc de gall
Ans que l'alba no comenci
Els morts xuclen en silenci
Llet amarga de cascall.

2

Amants adormits
Al franc de l'aurora
La nit ja s'arbora
D'albers estremits
I perquè la llum
Que el respir li qualla
En molsa que calla
I en fulla que brum
No gell dins l'ambre
Que us balma la cambra
Son poble morós
Pel mirall la buida
D'ombres i es descuida
De vosaltres dos!

3

Tota cosa és una fuga
Rabent cap al seu excés:
La tortuga s'entortuga
Fa cent milers d'anys només,
I amb infinites repeses
El vent cerca més amunt
Son perfil suprem dins d'un
Estoig de fulles sorpreses.
Al món, en tes minyonies!
De l'ombra tot just destries
Les roses i l'oronell
Per fer-ne, ran de tenebra,
Somni sense cap palpebra
I crit sense gens d'ocell.

Armand OBIOLS.



UNA PAGINA D'HISTORIA

RAMON LLULL

figura genial de la gran Catalunya,
síntesis de tota una època

per Josep Maria TARRAGO

UN jorn de l'any 1235 (1), el 25 de Gener, a la daurada illa de Mallorca, venia al món un infant al si d'una família noble catalana establerta en aquelles terres arran de la conquesta de l'illa per Jaume Ier. el Conqueridor.

Era la família Amat, més coneguda d'encà d'una centúria pel cognom de Lull (2). El pare, Ramon

Llull « de bell i noble cor, tan intel·ligent que podia comprendre les Escriptures » havia participat a la conquesta de Mallorca al costat del rei Jaume Ier. i n'havia rebut unes terres vora la ciutat de Palma (3), a Pollensa i a Manacor. La mare, Isabel d'Erill « santa dona, modesta i bondadosa » havia vingut, feia dos anys, retrobar el seu marit, deixant

a Barcelona a altres, el conreu d'uns terrenys de llur propietat que tenien al terme parroquial de Santa Maria del Mar.

Feia dos anys que eren casats i l'esperança que un infant vindria a la llar, com una benedicció del cel, els feia viure.

Quan l'infant nasqué, feia cinc anys que la ciutat de Parma havia estat presa d'assalt per les forces catalanes i que l'obra de catalanització d'aquelles terres havia estat iniciada per Jaume el Conqueridor amb l'ajut dels catalans que havien estat pregats pel propi rei a romandre a l'illa per tal d'arrelar-hi el germen de llur esperit, de llur fe, de llur llengua i de llurs costums.

La família Llull, era una d'aquestes llavors sembrada a Mallorca i que donarà el seu fruit com cap altra. Amb la naixença de l'infant aquesta llavor treia florida.

L'infant, batejat Ramon com el seu pare, viu una dolça infantesa tota sadollada de l'amor més pur i amatent, respirant l'ambient d'una autèntica tradició catalana i bebent amb la llet materna l'amor a Déu i a la pàtria.

Tenia tres anys, quan Jaume Ier. conquereix València després d'unes lluites aferrissades, i la visió del gran rei agenollant-se i besant la terra valenciana i plorant emocionat en veure onejar al vent la bandera barrada al cim del fortí de la ciutat vençuda, havia aixecat arreu de Catalunya, d'Aragó i de Mallorca un tal entusiasme i un tal deliri que tots els trobadors havien cantat el gest del Rei de Catalunya i Aragó amb l'accent més emotiu de llurs llibres. I és al ressò d'aquests cants que Ramon Llull obri els ulls a la vida.

Si a Catalunya i a Espanya, la reconquesta exaltava en aquells moments tots els cors, allà, enllà d'Europa, una exaltació mística abranda al mateix temps tots els pobles cristians i els aplegava en un sol delit llançant-los a la reconquesta de la Terra Santa. Ensenya, fruit de l'esforç gegant de tot un poble creient, començaven a sorgir, ací i allà, les primeres fletxes d'aquelles catedrals monumentals, veritables monolits d'una nova època on s'escriurà tot el « Credo » d'unes generacions i que són el testimoni més preat de la poesia, de l'art i de la fe d'uns temps perduts.

I és aquesta exaltació pels grans ideals, pels grans somnis de reconquesta, tota nimbada de poesia i de llegenda, la imatge del rei català combatent els sarraïns, la visió d'uns croats sorgint arreu d'Europa amb una creu vermella sobre el pit i beneïts per una Església militant, i, més vora d'ell, allà als carrers de Parma, els moros vivint al costat dels cristians però parlant una altra llengua, cantant uns altres cants, anant a unes altres esglésies, llegint uns altres llibres sagrats, tot això constitueix la tela de fons de la infantesa i de la joventut de Ramon Llull, i és en aquesta terra de bonança que el seu esperit treurà un jorn la més bella florida.

Mentrestant Ramon Llull té catorze anys i desitjos de córrer terra, obté del seu pare permís per entrar com a patge a la Cort del rei Jaume Ier. I seguirà el rei per terres de Catalunya, de València i d'Aragó. Vora els vint anys, és nomenat senescal del rei Jaume Ier. de Mallorca a qui el seu pare acabava de donar el reialme de l'illa. I és aleshores que Ramon Llull, de cor sensible i voluble, d'un temperament fogós com cap altre, es deixarà emportar pel corrent de dissipació que regna a la Cort i no escoltant sinó les complantes amoroses que canten nit i dia els trobadors a la « dama de llurs

cors », es dona totalment durant quinze anys a una vida desordenada i de platxeri que cap barrera humana no podrà aturar. Ni els consells del propi rei, ni el matrimoni que controu amb la gentil Blanca Picany, ni el veure's pare d'un noi, Domènec, i d'una nola, Magdalena, res no podrà fer-li abandonar la vida de frenesi que s'ha apoderat de tot ell.

Més tard, quan ja vell, recordarà amb aflicció aquesta tongada de la seva vida, és amb emoció que cantarà en el seu « Desconhort » :

*« Quan fui gran e senti del món sa vanitat
Comencé a far mal e entré en pecat
Oblidant Deus gloriós, siguent carnalitat. »*

Però l'hora de la gràcia no era llunyana. Un jorn vindrà en què la flama de la fe i la set de grans ideals abrindaran la seva ànima al primer vent del desengany o de la contradicció. I això succeï cap a l'any 1265. Ramon Llull arribava als trenta anys, quan una nit, estant al llit, com diu la seva Vida coetània, tot ocupat a escriure uns versos amorosos per a la dama del seu cor, Jesús Crucificat se li apareix deixant-lo tot commogut. Durant tres mesos, Ramon Llull, meditarà sobre aquesta visió sentint-se coratjós un jorn, indecis un altre, però la cort de Jaume Ier. de Mallorca, on continua d'ésser el senescal, ja la veurà amb uns altres ulls i es donarà compte que no és allà la raó de la seva vida.

Un sermó predicat pel bisbe de l'illa fent l'elogi de Sant Francesc d'Assís, el decidirà resoltament a seguir el consell de l'Evangeli de deixar-ho tot, de vendre els seus béns i de consagrar totes les seves forces i tots els instants de la seva vida a l'amor a Déu i a la conversió dels infidels, disposat a signar amb la seva sang, la seva fe i la seva paraula.

La gran visió de Ramon Llull s'es produïda. Arreu del món, se sent ressonar el soroll de les armes. Arreu no es parla sinó de conquestes de terres i de pobles. Ningú no pensa a conquistar les ànimes i això no per la violència sinó per la persuasió i per l'amor. Ramon Llull haurà trobat la raó de la seva existència, la seva missió en aquest món. Tota la seva vida es consumirà al servei d'aquest ideal. Es servirà, per ell, de totes les armes de convicció : la filosofia, la teologia, l'apologetica, les ciències naturals, de totes les formes d'expressió : la poesia, la novel·la, el diàleg, fins del grafisme. I és a l'impuls d'aquest pensament que recorrerà constantment tota la terra aleshores coneguda : l'Europa, l'Àfrica, l'Àsia, endinsant-se fins a les Índies ; que visitarà els papes, els reis, i tots els magnats de les terres que trepitja, que ensenyarà en les més gran universitats del món, que escriurà uns quants centenars de llibres (dels quals en seran conservats dos-cents quaranta-tres) i esdevindrà tota una síntesi de la seva època.

*« Mas plac a Jesucrist per sa gran pietat
Que es presentà a mi cinc vels crucifigut
Per ço que el remembràs e en fos enamorat
Tan fort que eu tractàs com ell fos preïcut
Per tot lo món, e que fos dita veritat
De la sua Trinitat, e com fou encarnat :
Per què eu fui espirat en tan grand volentat
Que res als no amé mas que ell fos honrat,
E adoncs comencé com lo servís de jrat. »*

Aquell dia va néixer el gran místic, el gran apòstol, el gran escriptor, el gran poeta, el gran filòsof, el gran teòleg, el gran polemista, el gran embaixador de la gran Catalunya i el gran màrtir de la fe.

Vestit amb l'hàbit del Terc ordre franciscà, que ha rebut de les pròpies mans del bisbe de Mallorca, Ramon Llull, emprèn un pelegrinatge visitant Montserrat, St. Jaume de Compostella i altres llocs sants de la península Ibèrica. Al seu retorn, a Barcelona, se'n va a trobar Ramon de Penyaforç al qual manifesta el desig d'anar-se'n tot seguit a París per tal d'estudiar a fons la filosofia i la teologia i així preparar-se a les tasques del seu futur apostolat. Ramon de Penyaforç li desaconsella un tal viatge i el prega de tornar a Mallorca on pot fer els primers estudis tot donant-se a l'oració i tenint cura de la seva muller i dels seus fills.

Ramon Llull escolta Ramon de Penyaforç i se'n torna a Mallorca, aprèn el llatí i l'àrab — un moro esclau li en dona les llicons — estudia la filosofia i la teologia profunditzant St. Agustí, Sant Anselm, Ricard de Sant Victor del qual més tard es reclamarà, resumeix els principals escrits d'Aristòtil i es compenetra amb la teologia musulmana. Així passarà nou anys consagrat totalment a l'estudi. Acabat aquest temps, desitjós de trempar el seu esperit en el silenci i de sadollar-lo amb el fruit de la reflexió i de la contemplació, es retira al lloc solitari del mont Randa on viu en ermita. És allà que madura els seus plans d'apostolat i el seu mètode per a la conversió dels infidels i, especialment, dels musulmans. És allà que un jorn té una gran revelació i que veu clarament el camí a seguir per a portar a terme la seva missió.

Deixant aquell lloc de silenci se'n va al monestir de Sta. Maria la Reial, i hi escriu l'« Ars Magna » o « Ars compendiosa inveniendi veritatem » on exposa detalladament el mètode de trobar la veritat i s'esforça de reduir tots els coneixements a un petit nombre de principis traduint gràficament totes les relacions humanes i divines amb combinacions figurades. L'obra del gran escriptor és començada. Escrit aquest llibre, Ramon Llull se'n torna al Mont Randa i fa aixecar una ermita al lloc on tingué la revelació del seu llibre i desplega després una tal activitat que els seus escrits es succeïxen sense interrupció, de 1274 a 1276. Absort en aquesta tasca, la seva muller ha de demanar que es nomeni un altre procurador dels seus béns, ja que Ramon Llull no se'n pot ocupar. Era el 13 de Mars de 1275.

Mentrestant la seva anomenada d'escriptor arriba a la Cort de Jaume Ier. i el rei el crida a Montpeller i fa examinar les seves obres per un frare dominicà. Plenament aprovades, Ramon Llull escriu en aquesta ciutat el famós llibre « Ars demonstrativa » i havent rebut el títol de Mestre, ensenya públicament i llegeix els seus escrits.

Ensems una idea germina en el seu esperit. ¿ Com ensenyar la veritat i les doctrines cristianes als musulmans que no parlen sinó l'àrab ? ¿ Per què no crear escoles on s'ensenyi l'àrab i l'hebreu i on els futurs apòstols dels infidels es familiaritzin amb llur llenguatge, amb llurs principis i amb llurs costums ? Ramon Llull es fa pregó d'aquesta necessitat i obté del rei Jaume Ier. el dret de fundar a Miramar un Col·legi de llengües orientals on tretze frares franciscans s'han aplegat i estudien l'àrab i la filosofia musulmana. És aquest el primer col·legi de llengües orientals fundat al món i del qual Ramon Llull es dirà, ufanós, el fundador, en el seu « Cant de Ramon ». Les escoles de llengües orientals constituïran, des d'ara, el tema perenne de gairebé tots els seus escrits, en parlarà en tots els seus viatges i en formularà constantment la petició als Sants Pares, als reis, a les universitats i al propi Concili de Viena, i és la seva acció persistent que acabarà per fer crear unes càtedres d'àrab i d'hebreu a la Sor-

bona i a les Universitats d'Oxford, de Roma, de Bolonya, i de Salamanca.

De Montpeller, Ramon Llull se'n torna a Mallorca, però deixa aviat novament aquesta illa i emprèn un viatge prodigiós que el porta a recórrer tot el món conegut del seu temps. Durant cinc anys va de nació en nació: visita Itàlia, Alemanya on el rep el rei Rodolf Ier. de Habsbourg. Visita encara tota l'Europa septentrional, s'endinsa fins les Índies, se'n veu a l'Orient, a Egipte, a Terra Santa, i al Magreb, on s'embarca per l'Anglaterra. A Roma exposa, davant la cort romana, en deu punts, els seus principis apologetics i socials i els repetirà uns mesos més tard davant la Sorbona a París. L'any 1282 és a Perpinyà, on compon el poema « Lo peccat de n'Adam » a petició del rei D. Jaume, poesia teològica de 200 versos on explica com Déu no pot ésser responsable de la caiguda d'Adam i de les seves conseqüències. L'any següent el trobem a Montpeller on assisteix a un Congrés general dels Dominicans. I és en aquesta ciutat, on tot preocupat per la situació social, política i religiosa que ha descobert en un i altre poble durant el seu viatge arreu del món, concep una reforma total dels estats de la societat, capaç de permetre la implantació al món d'una sola llengua, d'una sola creença, d'una sola fe.

Per a fer conèixer i fer arribar al poble aquest pensament, Ramon Llull escriu, entre els anys 1283 i 1285, una novella filosòfica « Blanquerna », la primera novella en la qual, segons Menéndez i Pelayo s'acompleixen les condicions de la novella filosòfica. Ramon Llull hi crea el personatge de Blanquerna. És aquest un jove que, nascut en una família d'estil i esperit bíblic, es fa religiós, esdevé bisbe, i Sant Pare i, després de la seva abdicació, es fa ermità.

Ramon Llull ha pogut, a través de la vida del seu heroi, suggerir una reforma total de la vida familiar, civil, política i religiosa del seu temps. « Blanquerna » és el mirall més fidel de la seva vida i de la seva època. És un fresc acolorit de l'edat mitjana que projecta els seus colors ingenus segles enllà. En « Blanquerna », Ramon Llull, haurà formulat, el primer, una d'aquestes utopies de reforma social i política precursora d'aquelles altres que uns filòsofs, com Lluis Vives, Valdés, Vitoria i Tomàs Moro, entre altres, tornaran a actualitzar des del renaixement.

Prosseguint els seus viatges, tan prompte se'n veu a Roma o a París, a Montpeller, com a Barcelona i a Miramar. Bertaut de Sant Denis, l'autoritzarà a ensenyar a la Sorbona. Ramon Llull acceptarà aquesta tasca però la seva veu, no trobant a París el ressò que desitjava, se'n tornarà aviat a Montpeller, no sense haver adreçat abans una lletra al rei Felip l'Hermós, i una altra lletra a la Universitat de París per demanar, una vegada més, un ajut als seus projectes d'obertura d'escoles de llengües orientals i de conversió dels infidels. Després emprèn nous viatges per Itàlia i visita en particular Gènova, Roma, Nàpols; predica arreu i està ocupat constantment a escriure i a traduir ell mateix a l'àrab els seus llibres.

Fadigat, mig malalt i veient que tots els seus esforços per a convèncer els governants i per a decidir-los a enviar missions a terres infidels eren estèrils, Ramon Llull pren la resolució d'anar-hi ell mateix i d'oferir-se allà generosament al martiri. Amb aquests propòsits se'n va a Africa. A Tunis provoca polèmiques públiques, discuteix amb els savis musulmans i predica pels carrers la fe cristiana. El Califa Abou Hafs el fa empresonar i condemnar a mort. Sols la intervenció d'uns catalans influents residents en aquella ciutat el salvarà d'una mort

certa, però serà expulsat i portat de força a un vaixell que sortia aquells dies cap a Gènova. Ramon Llull trobarà encara el mitjà d'escapar-se i de tornar a Tunis, però havent estat reconegut és apedregat per fanàtics musulmans l'actitud dels quals el fa desistir en la seva voluntat de romandre en aquelles terres d'infidels.

El 13 de Gener de 1293 desembarca a Nàpols i ensenya públicament fins l'elecció del Pape Celestí V. Ramon Llull veu i parla ací llargament amb aquest Papa i li presenta la seva cèlebre petició « Pro conversione infidelium » on ultra la seva perpètua preocupació dels col·legis de llengües orientals, proposa la unió dels cristians i dels tàrtars per anar contra el musulmans i reconquerir així la Terra Santa. Poc temps més tard, el vint-i-cinc de Gener de 1295, Ramon Llull és present a la coronació del Papa Bonifaci VIII i torna a presentar al Sant Pare, personalment, els seus projectes; obté per primera vegada poder parlar davant del Col·legi de Cardenals. Ho fa amb un zel i una fe extraordinaris, però comprèn aviat que tots els seus esforços són una vegada més inútils, que la seva veu es perd en un desert, que ningú no el comprèn o no el vol comprendre i aquest desengany, aquesta decepció, al cor mateix de la Cristianitat, vora el Cap responsable de la fe cristiana arreu del món, davant una cort romana ocupada més en altres afers humans que no pas a la salvació dels infidels, li inspira el més sublim dels seus poemes: el « Desconhort », on amb un lirisme poques vegades igualat, expressa i recorda totes les il·lusions i desil·lusions de la seva vida i que encapçala amb aquest mots:

« Aquest és lo Desconhort que mestre Ramon Llull
fiu en sa vellesa, com viu que lo papa ne los altres
senyors del món, no volgueren metre orde en con-
vertir los infeels, segons que ell los requeri moltes
i diverses vegades. »

I tot seguit és ja un plany de dolor immens però de ressonància èpica:

« Can pris a considerar del món son estament
Com paucs són cristians e molt li descreent,
Adoncs en mon coratge hac tal concebiment
Que anàs a prelats e a reis eixament,
E a religioses, per tal ordenament,
Que se'n seguis passatge, e tal preicament
Que ab ferre e just e ab ver argument
Se donàs de nostra fe tan gran exalcament
Que els infeels venguessen a convertiment.
Ez eu aigò tractant trenta anys ha verament
No ho hai pogut obtenir, per què n'estai dolent,
Tant que en plore sovent e en són en llanguiment. »

Ramon Llull tenia aleshores seixanta anys. La gran obra de l'evangelització dels infidels, la nova croada que ell s'ha proposat de portar a terme, ni tan sols no ha estat començada. Al contrari, arreu no ha sentit sinó la indiferència quan no el menyspreu; arreu es veurà tractat de foll. Ell explicarà en aquest poema totes les seves penes i tots els seus sacrificis. Refutarà totes les objeccions que li han estat fetes i trobarà la manera de poder convèncer els esperits més recalcitrants. Per això ell escollirà per al seu càntic el to èpic i no pas el to d'una elegia i l'adaptarà de manera que es pugui cantar amb la tonada de la cançó popular « Berart de Montdidier ».

En 69 estrofes de dotze versos alexandrins, després d'una introducció per a situar els fets, s'estableix un diàleg emocionant entre ell, « Ramon » i un personatge fictici, « L'ermità ». I és aleshores que comença aquella evocació punyent on cada estrofa

repeteix, en una insistent apel·lació, aquell « Ramon », o « N'ermità », com un gemec tendrívols on es fon tot el zel i l'amor i l'angoixa d'un cor en pena, ensems que tota la desesperació de l'un i tota la incomprensió de l'altre:

« — Ramon... vós que havets perdut ?

E si vós no havets null amic qui us ajudi,
Digats-me vostre cor, e que havets haut.

— N'ermità, s'eu pogués aportar a compliment
La honor que per Déu tracté tan llonguement
No hagra re perdut ni en fera clamament.

— Ramon, tot ço que dic ja per vós conhortar,
Mas pus no us volets abstenir de plorar
Porla ésser que me'n vulla enuñar.

— N'ermità, si la fe hom no pogués provar,
Los cristians Déus no pogra encolpar
Si a los infeels no la volen mostar.

— Ramon, si hom pogués demostrar nostra fe
Hom ne perdria mèrit e per ço no es cové
Que es pusca demostrar, pus que se'n perdés bé.

— N'ermità, els sarraïns són en tal estament
Que aquells que són savis, per força d'argument
No creen en Maïumet, ans tenen a nient
« L'Alcorà » per ço car no vïsc honestament

— Ramon, can Déus voldrà qu'el món sia convertit,
Adoncs darà los llenguatges per lo Sant Esperit
E convertirà lo món, segons que havets ausit
Del Crist e dels Apòstols, d'on és fet mant escrit.

— N'ermità, en tot temps ama Déus veritat
E vol ésser per home conegut e amat.

— Ramon molt mellor seny és qui sap retèntir
Ço que ha guanyat, que anar a convertir
Los sarraïns malvats con no volen ausir.

— N'ermità, si fossen pauc li preicador
E li clergue seglar e li frare menor,
Encara li monge qui han abat e prior
Ço que vós en deïts fóra consell mellor. »

El diàleg prossegueix en una viva contravèrsia que porta la desesperació de « Ramon » al seu paroxisme:

— Ramon s'enfolloni e no volia ausir
L'ermità qui el pregava com se degués jaquir
Del dol que menava, e comença a dir:

— Senyor Déus gloriós ! I ha el món tal martir
Come aquest que sostenc con tu nos pusc servir
Car no hai qui m'ajut com pusca romanir
Esta « Art » que m'has dada d'on tan de bé pot seguir
La qual tem que sia perduda après lo meu jenir ?

— N'ermità, no és molt si hom és desconsolat
En perdre infants, diners e heretat
E en estar malaute pus que a Déus ve de grat;
Mais ¿ qui es pot consolar que Déus sia oblidat
Menyspreat, blasmat e tam for ignorat
Com de tot ço sia Déus fortament despagat ?

A la fi « Ramon » acabarà per convèncer l'ermità i el diàleg finirà amb una tendra abraçada:

« L'ermità e Ramon preseren comiat
E amdos en plorant se són daisat e abraçat. »

Deixant la ciutat eterna Ramon Llull es troba novament a París l'any 1297, en el moment en què la lluita contra l'averroisme és més forta. Es llença de ple a la batalla brandant les armes dels seus escrits, fent-ne d'altres i en particular la « Declaratio Raymundi per modum dialogui ». Veu que la violència no porta mai els fruits que hom desitja i s'esforça de persuadir més que mai els seus contraris « per manera d'amor ». Això li dona el tema d'un

altre llibre que escriu tot seguit : « Arbor philosophie amoris ». Ensenya altra volta a la Sorbona i aquesta vegada la seva paraula troba el ressò desitjat entre els estudiants, que l'anomenen el « doctor de la barba florida ». Les seves lliçons atreuen un auditori de més en més nombros, però els de dalt, el mateix rei Felip l'Hermós que ell torna a veure, fan l'orella sorda a la seva insistència, que prenen per una veritable « folia ». I així com havia cantat a Roma, centre de la Cristianitat, la seva desesperació, ara Ramon Llull cantarà a París, centre de l'Intel·lectualitat mundial el seu desengany. És un altre cant d'un lirisme elevat i en el qual recorda, enmig d'efusions plenes de misticisme, tots els esforços esmerçats en una obra cabdal a la qual ningú no s'interessa, des de la fundació del seu primer col·legi a Miramar, fins a la seva vellesa :

*« Lo monastir de Miramar
Fiu a frares menors donar
Per sarraïns a preïcar.
Entre la vinya e el fonollar
Amor me pres, jé'm Déus amar,
Enfre sospirs é plors estar. »*

*« Som hom vell, paubre, menyspreat,
No hai ajuda d'home nat,
E hai trop gran fait emperat ;
Gran res hai del mon cercat,
Mant bon eximpii hai donat :
Poc són conegut e amat. »*

« Vull morir en pelag d'amor. »

Malgrat els seus anys i el seu « desconhort », Ramon Llull torna a emprendre un altre gran viatge per terres d'Europa i d'Àsia, desplega una activitat sorprenent, escriu més que mai, predica a tot arreu però la seva ànima està trista i viu aleshores, l'època més concirosa de la seva vida.

Al començament de la centúria és a Barcelona, on escriu, a petició del rei Jaume II, el « Dictat de Ramon » i compona per a la reina Dona Blanca, el « Llibre d'oracions », veritable jolell d'ascetisme. Després resideix a Mallorca, durant sis mesos, publica nombrosos escrits apologètics i comença la redacció d'una Suma filosòfica en català « Començaments de filosofia ». Els primers dies de l'any 1301, havent-se assabentat d'una gran victòria dels tàrtars sobre els musulmans, Ramon Llull deixa Mallorca i corre cap a terres d'Orient. Arriba a l'illa de Xipre on els catalans tenien uns establiments molt importants i es troba amb la sorpresa que la victòria havia estat falsament anunciada. En lloc de perdre el temps en lamentacions estèrils, Ramon Llull comença a predicar en aquella illa i discuteix amb els sarraïns, els grecs i els jueus.

El Setembre de 1301 acaba al convent de Sant Joan Crisostom, vora de Buffavento, un tractat de retòrica « Rethorica nova ». Uns mesos més tard és al convent dels Templers a Famagousta. S'embarca al port armení d'Ajias i cau malalt. Els seus dos servidors tempten d'emmetzinar-lo i es veu obligat a retornar al Monastir dels Templers. D'allà passa a Mallorca però poc després el trobem novament a Gènova, a París, i, el setembre de 1305, a Roma, on té una nova entrevista amb el Papa Clement V. De Roma torna a Montpeller i a Barcelona, on, per acta del 24 de Juny de 1305, Jaume II li concedeix una pensió. Amb companyia del Rei se'n va a Lió, assisteix al coronament del Papa Clement V, i aprofita d'aquesta avinentesa per interessar el Sant Pare als seus projectes. A Montpeller, Ramon Llull, serà un dels personatges que voltaran el rei català quan aquest rep el Sant Pare en aquesta ciutat.

Després d'un nou viatge a Mallorca se'n torna a l'Àfrica, ben decidit, aquesta vegada, a cercar el martiri. Tan bon punt ha desembarcat a Bugia es pres, jutjat i tancat al fons d'una presó. Els catalans residents en aquella terra el tornaran a salvar i el portaran de força a Gènova, però el seu vaixell naufragarà prop de Pisa i Ramon Llull perdrà en aquest naufragi els seus escrits i, en particular, el llibre que acabava d'escriure a la presó : « Disputatio Raymundi et Hamar ». A Pisa, sense perdre temps, tornarà a escriure aquest llibre i després d'entrevistar-se amb el governants de la ciutat, els decidirà a participar en una croada per la conquesta de Terra Santa. El mateix fa a Gènova i torna a veure, l'any 1309, el Sant Pare Clement V al qual ofereix el seu nou llibre que és un veritable pla estratègic, polític i militar per a la conquesta de la Terra Santa i en el qual proposa, entre altres coses, la conquesta de Constantinoble. De Roma torna a París, on passarà encara tres anys escrivint i predicant sempre contra l'averroisme. Per convèncer el rei Felip l'Hermós, escriu un llibre que li dedica i en el qual, després de fer cantar les lloances de l'Infant Jesús per vuit dones que simbolitzen les vuit Benaurances, aquestes li demanen que intervingui en favor dels seus projectes.

Tot seguit el veiem assistir al Concili ecumènic que es celebra a la ciutat francesa de Viena ; en aquesta magna Assemblea troba una ocasió única de fer conèixer al món sencer els seus ideals. Tan bon punt com arriba en aquesta ciutat, presenta al Concili la seva « Petitio Raymundi in Concilio generalis » i demana al Concili la prohibició d'ensenyar l'averroisme, la represa de la croada a Terra Santa, la fusió de tots els ordes de Cavalleria i la creació d'escoles de llengües orientals. Escriu al mateix temps el poema « Lo Consili », poesia de 1.200 versos en la qual adjuja, una vegada més, el Sant Pare, els cardenals, els reis, i tots els cristians, a pensar i treballar per la conversió dels infidels.

Cada dia més vell, Ramon Llull s'afebleix però trobarà encara, en el fons del seu esperit, prou energia per a fer altres viatges, per a visitar el rei de Sicília Frederic II, i per a escriure llibres i més llibres. No obstant, el dia 26 d'Abril de 1313 fa el seu testament en el qual pren sobretot cura dels seus llibres i de llur conservació. Uns anys més tard, el 14 d'Agost de 1314, se'n va novament a Àfrica i gràcies a la recomanació que ha obtingut del rei Jaume II, per al rei de Tunis, pot arribar a aquesta ciutat i viure-hi uns quants mesos escrivint encara i discutint amb els sarraïns.

I és ací que la història perd els seus passos deixant la porta oberta a la llegenda. I és la tradició qui diu que, havent-se traslladat a la ciutat de Bugia, Ramon Llull hi és mal rebut i apedregat pels fanàtics musulmans. Recollit, tot ferit, per uns marins genovesos, aquests se l'emporten a llur vaixell que va camí d'Europa i és davant de les costes de Mallorca que morirà, màrtir del seu zel i de la seva fe. Sembla que era el vint-i-nou de Juny de 1315 o de 1316.

Pocs homes ha tingut la història que, com Ramon Llull, hagin desplegat en el curs de llur existència una activitat tan prodigiosa ; pocs que hagin recorregut el món com ell, en un temps en que les distàncies i les dificultats de locomoció impossibilitaven els viatges i els feien tan difícils ; pocs que hagin tingut aquella santa tossuderia en la prosecució de llurs ideals i que hagin estat tan sincers i tan coratjosos.

Ramon Llull ha estat comparat al Quixot, un Quixot de carn i ossos que ha precedit el Quixot de

la llegenda. De fet, és la folia de l'amor que s'ha emparat de tot ell i és l'amor de Déu, que veu i sent per tot, en els homes i en la natura:

« ...Que quan oiràs parlar
De nulla res, o aus cantar
Li clergue, aucell e li joglar
E el so que als arbres fa lo vent
O la mar quan és fort brulent
Tot ho aplica a Déus amar. »

« Frenètic i emportat — ànima d'amor i de foc » — la seva figura, perduda durant molt temps dintre la nebulositat de la llegenda, en sortir a la llum gràcies als esforços dels erudits, en lloc de dissoldre's queda plasmada en una realitat tota nimbada de llegenda. La seva vida és l'exponent més alt del miracle. Normalment, la biografia d'un home es projecta sobre la faç del món. Aquí, el món sencer resta absorbit en la profunditat d'una ànima que el domina i el transcendeix com un illot perdut a l'horitzó infinit de l'oceà. Ànima insular, foner intrèpid « no va tornar la pedra al món »; és el món que restà pres en la trajectòria subtil del seu pensament, en el centre lluminós de les ànimes » (4).

Esperit universal, Ramon Llull ha tractat efectivament de totes les matèries científiques, socials, polítiques i religioses, però apòstol abans que tot, les ha tractades i explicades de la manera més útil i pràctica per a fer-les comprendre del poble. Així Ramon Llull és el primer a Europa a escriure sobre temes filosòfics i teològics en la llengua nacional, el català o l'àrab, i a servir-se de la llengua catalana, i no de l'idioma provençal, en les seves poesies. D'aquest fet, Ramon Llull, serà l'escolàstic popular per excel·lència i passarà a la posteritat com el patriarca de la poesia catalana. I patriarca de la poesia catalana ho és, com diu Ramon d'Alòs Moner, no solament pel seu sentiment, per la seva efusió lírica, per l'originalitat, sinó també per la llengua amb què escriu. No sols el català li serveix per a la prosa — com ja era corrent entre els nostres escriptors del seu temps — sinó també fent poesia, escriu en bell catalanesc abandonant la varietat provençal de llengua d'oc que aleshores era considerada l'única apta per a « trobar » (5).

Això fa que la personalitat de Ramon Llull, fins ara fa poc voltada encara d'una boirosa llegenda, aparegui cada dia més gran, més sorprenent i més gegantina. I en aquest treball d'excavació per tornar a la llum el geni de Ramon Llull, com no recordar els noms d'Antoni Rubió i Lluch, Jordi Rubió i Balaguer, Ramon d'Alòs, Obrador, Galmès, Duran i Reynalds i tants altres, sense oblidar les veus autoritzades de Menéndez i Pelayo, d'Asín i Palacios, de Julian Ribera, de Tomás i Joaquim Carreras i Artau de Longpré, de Probst... ?

A Catalunya, a Espanya, a França, i arreu del món, avui més que mai, la figura de Ramon Llull, sorgint del fons de l'edat mitjana, apareix projectant la seva llum, sobre les tenebres del nostre temps...

Benaurada l'època que pot donar al món un tal geni.

Benaurat, mil voltes benaurat, el poble que l'ha engendrat.

J. M. TARRAGO.

(1) Alguns historiadors diuen l'any 1232.

(2) És l'any 1131 que per primera vegada apareix el nom de Lull (pronunciat Llull) en l'acte de matrimoni de Pere Amat, avantpassat de la família Llull.

(3) El nom de Parma no li serà donat sinó més tard.

(4) Joaquim Xirau, « Vida y obra de Ramon Llull », pag. 29. — Editorial Orion - Mèxic (1946).

(5) Ramon d'Alòs i Moner, « Ramon Llull. Poesies. Introducció pág. 9. (Els nostres clàssics. Barcelona. 1925.)

La Balanguera

La Balanguera misteriosa,
com una aranya d'art subtil,
buida que buida sa filosa,
de nostra vida trau el fil.
Com una parca bé cavila,
teixint la tela per demà,
la balanguera fila, fila,
la balanguera filarà.

Com una parca bé cavila,
teixint la tela per demà,
la balanguera fila, fila,
la balanguera filarà.

Girant l'ullada cap enrera,
guaita les ombres de l'avlor,
i de la nova primavera
sap on s'amaga la llevor.
Sap que la soca més s'enfila
com més endins pot arrelar,
la balanguera fila, fila,
la balanguera filarà.

Sap que la soca més s'enfila
com més endins pot arrelar,
la balanguera fila, fila,
la balanguera filarà.

Quan la parella ve de noces,
ja veu i compta sos minyons,
veu com davallen a les fosses
els que ara viuen d'illusos.
Els que a la plaça de la vila
surten a riure i a cantà,
la balanguera fila, fila,
la balanguera filarà.

Els que a la plaça de la vila
surten a riure i a cantà,
la balanguera fila, fila,
la balanguera filarà.

Bellugant l'aspi el fil capdella,
i de la pàtria la visió
fa bategar son cor de vella
sota la sarja del gipó.
Dins la profunda nit tranquil·la,
destria l'auba que vindrà,
la balanguera fila, fila,
la balanguera filarà.

Dins la profunda nit tranquil·la,
destria l'auba que vindrà,
la balanguera fila, fila,
la balanguera filarà.

De tradicions i d'esperances
tix la senyera pel jovent,
com qui fa un vel de novianes
amb caballeres d'or i argent.
De la infantesa qui s'enfila,
de la vellúria qui se'n va,
la balanguera fila, fila,
la balanguera filarà.

De la infantesa qui s'enfila,
de la vellúria qui se'n va,
la balanguera fila, fila,
la balanguera filarà.

JOAN ALCOVER.

L'Estructura Econòmica de Catalunya

per M. de SANT JORDI

Hom ha dit que tota la història de la cultura humana no és sinó l'esforç continu i progressiu de l'home en una lluita aferrissada contra el medi natural en que viu per tal de dominar-lo i posar-lo al seu servei.

Si aquesta veritat es pot aplicar a un poble, és ben bé a Catalunya. Cap poble, en efecte, no ha transformat la natura al seu grat i a la seva conveniència com el poble català. Amb la força del seu braç i amb el seu enginy ell ha convertit un terreny ingrat i rocós en unes terres de bell conreu, ha poblat el seu cel d'altres i negroses xemeneies, ha obert per tot fàbriques i tallers que fan sentir arreu el brogit de motors, de torbines i de sirenes cridant tot un poble al treball i fent de Catalunya la regió més rica i industrial d'Espanya. El seu potencial econòmic és el primer de tota la península ibèrica i les seves riqueses s'escampen no sols arreu d'Espanya sinó que passen les fronteres i són a la base de l'equilibri de la balança comercial espanyola.

Catalunya, per la seva situació geogràfica, ocupa una posició privilegiada dintre la península ibèrica. Oberta totalment al mar, a l'est, la seva història i la seva economia, son la història i l'economia del mar Mediterrani, Catalunya, reina del mar, en altre temps, dictava les seves lleis i hom dirà que un sol peix no podrà nadar en les seves ones, sense portar les « Quatre barres ». Estenent-se, al nord, a un vessant del Pirineu, el seu terreny serà montanyós donant un caràcter a la terra i imposant un conreu determinat. A l'oest, una regió estèril separa Catalunya, d'Aragó, posant una mena de frontera entre ella i la regió en altres temps tan germana per la història. El riu Ebre limita al sur la terra catalana lliant amb la de València. D'una extensió de 32.000 km², el territori català representa una superfície de 6,37 % del territori espanyol.

Dotada d'un clima variat, i regada per bon nombre de rius, la terra catalana presenta una riquesa agrícola força variada.

Així la producció del blat que fou de 2.514.759 quintals mètrics l'any 1935, no ha estat sinó de 1.937.297 quintars mètrics l'any 1947, últim any pel qual es coneixen les estadístiques. La superfície consagrada al blat que era de 193.106 hectàrees l'any 1935, no era sinó de 153.475 h. l'any 1947.

El mateix hem de dir per la producció de l'oli.

Catalunya comptava l'any 1936, 181.856 hectàrees consagrades al conreu de les oliveres obtenint una producció de 320.253 quintars mètrics d'oli. L'any 1947, aquesta superfície quedava reduïda a 179.277 h., donant una producció de 201.211 quintars mètrics.

Aquesta baixa s'ha fet sentir molt especialment en la producció de la patata. L'any 1936, oferí una collita de patates de 5.570.147 quintars per una superfície de 52.715 hectàrees mentre que, a l'any 1947, no es recollien sinó 2.612.985 quintars i la superfície consagrada a aquest conreu era de 30.411 h.

Hom ha enregistrat una baixa en la fabricació dels productes lleterers. En canvi el nombre de caps de bestiar sembla haver augmentat d'ençà un quant temps.

Catalunya és rica en mines.

S'extreu de la seva terra importants quantitats de carbó, de plom, de sal i de potassa.

Les mines de carbó es troben especialment en la conca de l'alt Llobregat, a Figols, Vallcebre, Saldes, Serchs, Gossol i La Nou. La superfície d'aquesta conca arriba a uns 200 kilòmetres quadrats i la seva reserva es valorada més de 59 milions de tones.

Dels 14.500 obrers que treballen en les mines espanyoles, 3.954 treballen en aquesta conca del Llobregat. La producció era de 364.000 tones d'una valor de més de 76 milions de pessetes per any. Les mines de carbó que es troben en la regió de Lleida, ocupen 1.646 obrers i tenen una producció de més de 174 tones per any representant una valor de més de 28.500.000 de pessetes. En tot Espanya la producció de lignit és de 1.262.997 tones, llur valor en pessetes essent de 209.152.015.

L'any 1948 la producció de lignit de la conca del Llobregat arribà a 398.706 tones.

Les mines de sal i potassa es troben a Súria, Sallent Cardona i Balsareny i ocupen uns 2.300 obrers. La producció que era de 124.696 l'any 1935, havia baixat a 39.659 l'any 1939, però augmentava ràpidament a 89.851 l'any 1940, a 100.855 l'any següent, i després d'una lleugera corba descendent en el curs dels anys 1942 i 1943, la progressió es feia sensible de més en més, fins arribar a 153.809 l'any 1947 i a 151.585 l'any 1948.

Catalunya compta encara amb altres minerals :



plom, bauxita, níquel, ferro, etc. Aquestes mines donaven 1.200 tones de plom l'any 1948, contenint 641 tones de plom fi en fundició per la sola regió del Priorat, i de 1.818 tones de plom a Amer, província de Girona. 7.555 tones de fluorita a Anglès (Girona) i 3.653 tones a Papiol (Barcelona). La baritina s'extreu en diversos llocs de les províncies de Barcelona, Tarragona i Girona. El mineral de ferro, de difícil explotació en els nostres dies, havia assolit en altres temps amb les fargues, una gran anomenada.

Les salines de Sant Carles de la Ràpita han donat una producció de 25.715 tones l'any 1948.

Catalunya és la regió més industrial d'Espanya. Es en el seu territori que hom troba les més grans concentracions industrials, i en particular l'indústria tèxtil i la siderúrgia.

L'indústria tèxtil localitzada sobretot en la província de Barcelona i especialment en la Conca del Llobregat, compta 1.564.751 fusos en la província de Barcelona i 161.589 en les altres províncies catalanes contra un total de 1.830.617 en tota Espanya. La província de Barcelona compta igualment amb 175.000 telers, i les altres províncies catalanes amb 16.000 telers; el conjunt per tota Espanya és de 210.000 telers. La consumació de primeres matèries per a la fabricació de gènere de punt és de 2 milions de quilos per la província de Barcelona, de 260.000 per les altres províncies catalanes, contra 3 milions pel conjunt de tota Espanya.

L'indústria cotonera entorn de la gran concentració barcelonina, es divideix en quatre zones, dues per a la filatura i dues pel teixit. La primera zona compren la conca del Ter, estenent-se als pobles següents: Sant Quirze de Basora, Orís, Torelló, Manlleu, Sant Hipòlit, Roda del Ter, Santa Maria de Corcó i Sant Hipòlit de Voltrega. Aquesta regió representa un conjunt de 246.000 fusos i uns 12.000 telers.

En la segona és enclosa la plana de Vich i va de Santa Cecília, a Riu de Peras, Sant Julià de Vilatorrada, Taradell, Tona i Centelles. Aquesta zona compren uns 9.000 fusos i 1.600 telers.

La tercera zona més ampla que les dues primeres compren el sud de la plana de Vich, el massís del Montseny, la comarca del Vallès, la conca del Besòs fins al pla de Barcelona. L'activitat tèxtil es desenvolupa especialment a Aiguafreda, La Garriga, Sant Celoni, Granollers, Caldes de Montbui, Castelltorsol. Aquesta zona compta amb 82.000 fusos i uns 9.300 telers.

La quarta zona la més important de totes, compren la conca del Llobregat i els seus afluents (Cardener, Noya, etc.) i practicamente la part occidental de la província distingint-se en ordre d'importància els pobles o ciutats següents: Bagà, Poble de Lillet, Vilada, Burradà, Berga, etc. En aquesta zona existeixen uns 892.000 fusos i uns 29.000 telers.

La regió barcelonina abarca tot el litoral de la província, i tota la seva rodalia: Badalona, Mongat, Tiana, Calella, Masnou, Mataró, Arenys de Mar, Sitges, Gavà i Vilanova i Geltru. Aquesta regió compta amb 335.000 fusos i 20.800 telers.

L'indústria llanera, situada arreu de la província, té centres molt importants a Granollers, Vich, Moya, Roda del Ter, i sobretot a Sabadell, Terrassa i Barcelona. Sabadell compta amb 68.000 fusos de filar llana, 94.000 de filar estam, uns 33.000 de doblar, i uns 3.000 telers; Terrassa amb 48.000 fusos de filar llana, 89.000 de filar estam i uns 2.400 telers. Aquesta ciutat és un dels principals centres de producció de teixits de punt, la qual utilitza 330 telers especials.

L'indústria tèxtil de la seda, va minvant davant la concurrència que l'hi ha estat feta per la « rayonne » i el « nylon ».

Barcelona és també un gran centre siderúrgic. La producció de maquinària ocupa més de cinquanta mil obrers, sense comptar el nombre d'empleats a altres indústries annexes. La valoració de la producció siderúrgica catalana sobrepassa 1.000 milions de pessetes per any.

L'indústria química consta d'un nucli de grans empreses i d'un nombre molt important d'altres de menys importància, totalitzant 2.850 empreses.

Les fàbriques de ciment existents a Catalunya tenen una capacitat de producció de 623.000 tones representant el 21,65 per cent de la producció total d'Espanya.

L'indústria del suro localitzada en el Nord de Catalunya, sobretot a les comarques de l'Empordà i de la Selva, té com centre comercial el port de Sant Feliu de Guíxols.

L'indústria de la pell es concentra particularment a Barcelona i representa el 89,57 per cent de tota l'indústria espanyola.

L'indústria elèctrica produeix el 22,4 per cent de la potència tèrmica espanyola, i el 27,9 de la potència hidràulica. El 16,5 de la producció tèrmica i el 24,2 de la producció hidràulica.

Catalunya poseeix un gran nombre de ports importants, al llarg de la seva costa i sobretot el de Barcelona.

Entre els anys 1943 i 1947, aquest acusà un moviment de prop de 200 milions de pessetes. La matrícula és de 55 vaixelles de 100 tones amb un tonatge brut de 99.934. El nombre de vaixelles entrats en 1947, és de 3.568, dels quals 367 eren estrangers.

Aquests són els trets dominants de l'economia catalana que reprendrem un a un, confrontant-los i analitzant-los segons una sòlida documentació, a partir del pròxim número de la revista.

M. de SANT JORDI.



LO GAYTER DEL LLOBREGAT

— Si et donava sa corona
Un rei, i el ceptre de plata
I son mantell d'escarlata
I son trono engalanat
Gentil gayter, deixaries,
Per a ser rei tes balades
Tes muntanyes regalades
I ton joïós Llobregat ?

Si et prometés un rei moro
Perles riques i galanes
I son bordell de sultanes
I son palau encantat,
Joïós gayter, oblidaries
T'airosa i fresca cabanya
Ton llit de fulles que banya
El caudalós Llobregat ?

Si et regalés, gayter, un màgic
Sos castells de núvols blaus
I sos follets i palaus
D'estrelletes esmaltats,
Oïdaries per ells
Les neus, les boïres, los rius,
Les fresques nits dels estius,
Les nines del Llobregat ?

— No, nineta, puix més val
Ma gayta de drap vermell
I mon capot, que el mantell
D'un rei, de perles brodat ;
Puix més que els palaus morescs
Val ma cabanya enramada
Amb les flors que ma estimada
Roba el mati al Llobregat.

I més que los castells màgics
De núvols blaus, Montseny val
Amb ses roques de coral
I amb son front altiu nevat,
I molt més les nits d'hivern
En que nos sorpren lo jorn
Referint del foc entorn
Històries del Llobregat

Puix per més que li donés
Un rei son ceptre de plata
I son mantell d'escarlata
I son trono engalanat
Deixaria, hermosa mïa,
D'ésser rei per les balades
I muntanyes regalades
Lo gayter del Llobregat

Joaquim RUBIO I ORS.

NOTA. — Joaquín Rubio i Ors (1818-1889), és després de B. C. Aribau, un dels símbols més significatius del renaixement literari català. Amb el pseudònim de « Lo Gayter del Llobregat » escrivia sistemàticament en català les seves poesies que publicava en el « Diari de Barcelona ». Les seves obres han estat traduïdes a més de vint-i-tres llengües o dialectes.

1. Hemeroteca General
CEDOC

E S T I U

per Mercè RODOREDA

S'HAVIA aturat davant d'un aparador ple de pararaigües, i la seva amiga, que ja era més endavant, s'havia girat tot d'una: « Carme, a veure si et perdré! » Es deia Carme. Les havia seguides des de la Travessera, on feia onze anys que treballava, fins al carrer de Pàdua.

Ara, arrepenjat a la barana de la galeria, era com si encara veiés aquell vestit vaporós, gris perla, amb flors estampades d'un color de rosa molt pàl·lid, una mica malva. Un vestit fresc i dolç. « Carme, Carme, » S'aturava a tots els aparadors on hi havia coses boniques i la seva amiga l'estirava pel braç i l'arrencava a tants d'esquers. Al carrer de Pàdua, prop del carrer de Saragossa, havien entrat a una botiga de planxadora: « Es planxa amb il·lustre. » El sol queia de ple sobre els vidres de la botiga i no li deixava veure qui passava a dins. I l'havia perdut, així... perquè era tard, i perquè un noieta que jugava a pilota havia deixat de jugar i se'l mirava amb una mica de curiositat i amb una mica de desconfiança. I ara no se la podia treure del pensament. No es podia treure del pensament ni el vestit, ni les cames, ni... Tenia la pell bruna, tibant, mat: a cada pas, el baix de la faldilla ondulava; a cada pas. Al més lleu moviment.

Dret, amb les mans a les butxaques dels pantalons, espitregat, mirava el cel que s'anava tornant fosc i que, a poc a poc, es tacava d'estrelles.

— Valdria més que m'ajudessis a desaparar la taula, en comptes de fer el senyor.

Una oreneta entrà xisclant. Ja feia tres anys que tenien el niu a la galeria i cada primavera hi portaven una mica més de fang i de brins.

— Jo no acabo mai la feina, i tu... ¿Ja et recordes que la corda d'estendre es va trencar i que s'ha de canviar la mosquitera del llit del nen? No, és clar. Tu no penses en res. El senyor mira el paisatge: no el destorbin. En comptes de badar valdria més que et preocupessis d'anar a buscar el teu fill. Aviat semblarà un perdulari.

— Ja és prou gran. Ja sap el camí de casa.

— Quan te l'haurà aixafat un automòbil ja veurem la cara que faràs.

¿Com diastre volia que l'aixafés un automòbil si pel seu carrer no hi havia passat mai ni un carro? Semblà que ella li hagués endevinat el pensament:

— L'altre dia va anar sol fins al carrer de Wagner, i sense demanar permís, que jo sàpiga. Si no hi poses remei, te'l matarà un camió a la Plaça de la Bonanova.

— No el podem pas lligar amb una corda, oi? — Cridà.

Dels jardins pujava l'olor de les flors. Des de la

galeria els veia tots. La palmera de casa els Codina estenia els seus ventalls polsosos dintre l'aire espès. L'arbre més fosc de tots era el nesprer: alt, vell, amb la soca llisa, sense un grop, i amb les fulles tenses com si fossin de cartó. Es passà la mà pel front, pel coll: estava entresuat. Un mosquit el voltava rabiosament. Si per art d'encantament es trobés tot d'una en un bosc... Si pogués passar la nit en un bosc... Al capdavant, la vida... De la vida només hi ha això que sigui bo. Només això. La nit. Una noia. Només això. I encara és terrible, com si es sofria o com si et morissis... Per una noia com aquella es pot donar tot. » Carme. » L'amiga era lletja. Una noia bonica sempre ha d'anar amb una noia lletja. L'amiga dula un paquet. Devia esser roba per a la planxadora. « Es planxa amb il·lustre. » Les lletres del rètol eren negres, menys les ma-



júscules que eren vermelles. Carme... Li diria el nom baixet i l'aniria fent seva només repetint el seu nom.

— Vols buidar-me el cubell? Jo no tinc prou força.

— Què?...

— Que dorms? Et dic si vols buidar-me el cubell a l'alguera; jo no tinc prou força per a alçar-lo.

— Ja vinc.

— Però què tens?

— Calor i son... no-res.

Buidà el cubell. La meitat de l'aigua caigué a terra. Tota la cuina es va omplir d'olor de lleixiu esbravat.

— M'hauries deixat parada si ho haguessis fet bé.

Encengué una cigarreta i tornà a la galeria. Del menjador estant, al cap d'una estona, la seva dona li va dir:

— Jo no puc més, sents? me'n vaig al llit. Si a les deu el nen no ha tornat, fes el favor d'anar-lo a buscar.

— Vols fer el favor de no marejar-me més? — Es girà brucament amb els ulls plens d'ira.

— Crida, si et sembla... Al capdavant, si els Puig ens han convidat el nen a sopar, tot això estalviem. No anem pas massa grassos.

— Vés a dormir d'una vegada? Quin malhumor que tens!

La seva dona no havia estat mai bonica com aquella noia de la tarda. Mai no havia dut un vestit tan ensopegat. On la devia haver trobat aquella roba? Feia onze anys que despatxava llanes i sedes, sedes i llanes, i mai no li havia passat pels dits un crespó gris amb aquelles flors i amb aquelles branques tan ben trobades de color de rosa. Mai no havia sentit, com aquella nit, un desig tan precís. Agafar-la i endur-se-la a un bosc. Un bosc que fes olor de pins i amb els pins plens de lluna. Potser els anys l'havien canviat, però a l'inrevés de l'altra gent. Potser la joventut venia ara, a les envistes de la quarantena; o potser durava més que no delen. La joventut de debò, amb aquest gust de foc i de terra que li pujava del cor.

Van trucar a la porta del pis amb un cop de peu violent. Va anar a obrir. El seu fill entrà precipitat, com l'oreneta, i anà de dret al menjador.

— Hem caçat un grill. — Estava suat, vermell, i un ble de cabells li queia damunt del front.

— Quantes vegades t'he de dir que no vull que truquis a cops de peu?

— Tens una capsa grossa? Aquí dins se m'ofegará.

— Vés a dormir, i de pressa! La teva mare ja fa estona que s'ha ficat al llit, cansada d'esperar-te. I renta't la cara, que sembles un gitano. I les mans.

El noiet va obeir. Els ulls li espurnejaven d'excitació. Quan tornà de la cuina amb la cara neta, agafà la capsa de llumins on guardava el grill i se l'endugué a la cambra.

Quan ell i la seva dona serien vells, morts potser, el seu fill també ho sentiria això. Quan ja s'hauria casat i tindria fills, un dia, tot d'una, a l'estiu, en tornar de la feina, glatiria per una faldilla de seda damunt d'unes cames nues.

Encara tornà a sortir a la galeria. Era ja ben de nit. Es passà la mà pel front, pel coll. 38 graus a l'ombra. Els seus anys. Senti coïssor a

l'esquena de la mà. El mosquit l'havia fiblat mentre ell mirava els arbres de baix. Es va adonar que les clavellines es morien se set. L'alfabrega era tota groga; sempre havia estat raquítica. Però no tenia



ganes de regar, ni de res.

— No! vina a regar les clavellines.

El noiet sorti amb la camisa fora dels pantalons.

— Ja m'has buscat la capsa pel grill?

— Demà serà un altre dia.

El noiet se'n tornà a la seva cambra. Li vingueren ganes d'anar-lo a buscar i de fer-li regar les clavellines a plantofades. Perquè estava segur que l'havia sentit. « Tant se val. » Ell tampoc no tenia ganes de fer res. Si hagués fet menys calor hauria pogut anar al cinema. Sortir: deixa-ho tot i anar-se'n. El noi tornà al menjador. Se li va acostar a poc a poc.

— Bona nit, pare...

Tots dos pensaven en les clavellines. Ell també se n'aniria al llit i, si la calor no el deixava dormir, sortiria a la galeria i s'estiraria a terra fins a la matinada. Es tragué la camisa, els pantalons, tota la roba. Es ficà al llit amb compte per no despertar la seva dona. Potser demà tornaria a veure-la... La seva dona s'entregirà. Era menuda, feble. Feia tres a quatre anys havia estat malalta i s'havia desmillo-rot molt. Es cansava de seguida i passava els hiverns tossint. El metge deia que no era res important. Tot d'una va sentir que ella sospirava: un sospir breu, com si només fos per a donar senyals de vida. Li vingué una gran pena. Una gran pena. Sense saber ben bé per què.

Josep POUS i PAGÈS



Pous i Pagès a l'edat de quaranta anys.

Un cop de telèfon m'ha fet saber la mort, a Barcelona, de Josep Pous i Pagès, vorejant la vuitantena.

Fela vint-i-cinc anys que ens coneixíem i més de deu que no ens havíem vist. Però em plau imaginar-me'l tal com era quan ens trobàvem al Col·legi de Barcelona amb el Mestre Amadeu Vives i Feliu Elias, per no citar sinó els morts, o a la Llibreria Catalònia cap al tard. L'edat no li havia esmorteït ni la vivacitat de les reaccions ni la curiositat intel·lectual. Una carta seva d'encara no fa tres mesos em fa pensar que no m'equivoco figurant-me'l tal com l'he conegut sempre, prompte a indignar-se i a entusiasmar-se, al corrent del moviment de les idees i apassionat, sense intervenir en allò que sol dir-se'n la política, per la cosa pública, en la qual no li desagradava de fer sovint un paper d'inspirador i d'orientador.

Per aquells temps, el passat semblava superat i el present feia esperar un futur millor. Després, el passat ens ha semblat mereixedor d'enyorança, i el present llòbreg i abocat a un futur sinistre. Però Pous i Pagès, tot i sentir tant o més que ningú la tragèdia que a tots ens ha tocat de viure, malgrat la seva poca fe en els homes, no es deixava

abaltir i li abellia la idea d'una acció sobre els homes i els esdeveniments.

Ara, d'una banda, és massa aviat par a fer el balanç d'aquella acció per a la qual jo li havia conegut sempre una vocació decidida; d'altra banda, la desconeixença de molts elements i la pressa amb què són escrites aquestes ratlles impedeix de desenvolupar més amplament aquest punt que no és pas el menys marcat de la seva personalitat sobretot en els darrers anys.

Car no sols és l'escriptor el que compta en Pous i Pagès, sinó també, i molt, l'home.

Com a escriptor, debutà pels volts de 1900 i la seva activitat no havia d'interrompre's en més de cinquanta anys, per bé que durant llargues temporades no s'exterioritzés. Eren a vegades anys seguits sense que el seu nom aparegués al peu de cap article, ni a la portada d'un llibre, ni en el cartell d'un teatre. En la calma del seu escriptori, però, Pous i Pagès treballava intensament. Exigent amb ell mateix, preocupat com pocs de qüestions de tècnica i d'estilística, corregia i reescribia incansablement, i cada reedició d'una novel·la, cada represa d'un obra de teatre li dava tanta feina com una primera edició o una estrena.

Amb ell ha desaparegut no sols una gran figura literària d'aquest primer mig segle, sinó també un patriota sense defallències ni claudicacions.

Just CABOT.

(Ve la pàgina 33.)

La tradició del grotesc i del caricatural recollida en la gàrgola i el capítell medievals i traslladada a la pintura per H. Bosch i Breughel, és continuada per Calzina. L'art abstracte és mantingut per Miró. La inquietud per Domingo. El realisme social per Costa, entre altres. La recerca ha posat de relleu Clavé, les condicions de pintor del qual són innegables.

El gust de la Naturalesa priva la pintura catalana d'arriscar-se a les evasions desenfrenades. Un sòlid sentit de l'equilibri vetlla per l'harmonia dels colors per la composició dels quadres. Res menys intel·lectual que aquest art. Res, però, menys acadèmic per tal com l'emoció de les formes compta més, en l'esperit català, que llurs especulacions raonades. Les provatures audacioses resten l'obra d'individualitats destacades les quals fan via al costat de la producció nacional afegint-li el que contenen de llicò sense, però, trasbalsar-la. El corrent que regirà la nostra plàstica fou l'impressionisme, qui sap si perquè percaçava el problema de la llum — gran presència del Mediterrani — i també per les possibilitats sintètiques i el sentiment que presentava, els quals permeten la recreació de l'objecte sense que calgui imitar-lo. I aquest llevat impressionista és el que continua dominant en la nostra producció i el que li dona unitat per damunt de la varietat de direccions que semblen informa-la.

Ramon XURIGUERA.



Imatges de Barcelona

A la Rambla de Canaletes, el matí neix d'una harmonia de llum i d'ombra.

RITME I NOSTALGIA DE LES RAMBLES

per Tomàs QUEROL

TRES, quatre, cinc, sis.
Sis campanades. La nit és morta.
El sol tanca les portes als darrers
noctàmbuls desorientats que enca-
ra ronden damunt l'asfalt lluent
de Canaletès. El grinyol d'un tram-

via escadusser, inicia timidament
l'eixordador terratrèmol quince-
llaire que ha d'esclatar cap allà el
migdia.

La Rambla no és deserta; no ho
és mai, sigui nit, sigui dia, però el

matí, l'home de la manguera és
feliç car no havent de mirar prim
el seu gest pot ésser ample i el
seu treball ben generós. Si volgués
ruixaria a pleret la façana del
Banc Central, o batejaria amb al-



La Rambla de les flors, jardí de tot l'any.

gua el cafè amb llet del primer client estacionat en el quiosc de Canaletes. Però no, la feina és la feina i s'accontenta fent un arc d'aigua i fantasia de banda a banda de la Rambla. Té pressa per arribar fins al fons ver i brumós que fan els arbres pels volts del carrer del Carme, però es capté; només de tant en tant, mira i comprova com la Rambla organitza la seva vida, el seu tarannà de cada dia.

Igual que una figura de pessebre, allà al capdavant de la visió, hi ha la florista matinerà que comença a estendre el ventall de flors damunt de la parada. Dos guàrdies d'Assalt passen, mandri-vois, davant del SEPU; les arcades del Palau de Comilles acabaran

per engolir-los. Claxon. Algú crida: « Taxi, taxi »!... inútilment, arran del portal de l'església de Belem que ja comença a comptar un per un, els seus devots de bona fe. Un ciclista circula de pressa, carregat davant i darrera amb dues paneres curulles de flors; adreça un xiulet a una camioneta obstruccionista, el xòfer de la qual lliura els diaris en mans del quiosquer. Més amunt, prop de la font, el vigilant bastoneja l'asfalt camí de casa seva, mentre l'inevitable dormilega assegut a les cadires, li llança una llambregada de menyspreu.

La claror i l'aire, perden poc a poc, llur ambigüetat. Els fanals comprenen que ja han acabat llur feina i s'executen. Alguns balcons

encenen la llum, abans d'obrir-se a l'esperança del dia. D'altre s'apaguen.

Tot està a punt perquè la ciutat deixondevi els seus muscles. Es l'hora de cristal·litzar els somnis impossibles i d'endinsar-se en l'espiral de l'existència. Potser avui... qui sap?

Les sirenes de les fàbriques llunyanes inviten els pardals ja ben desperts a dalt dels arbres, a un contrapunt de xiscles, jolós, fresc i variable. Diuen que els pardals no moren mai en plena Rambla. Deu ésser per respecte a la Rambla i a la mort, car només el pas d'un enterrament pot reduir-los al silenci.

Són les set. El tramvia passa cada volta més de pressa, més ple, més rondinaire. Del carrer de Pelai, baixa un obrer, darrera d'aquest un altre i un altre... Aviat seran munió. Les boques del metro i les parades del tramvia en faran la gentada anònima i indistinta de qualsevol capital del món. Arriben de Sans, del Clot, del Poble Nou, d'Horta, de Sarrià, de Gràcia...; tots passen ràpids, uns moments, per un lloc o altre de la Rambla, camí del segon rusc que és per a ells el taller, el despatx o el magatzem.

Prop del quiosc de Canaletes, el cirabotes vellà. Com que més tard no tindrà temps, es decideix a esmorzar. El cec es presenta tot d'una a la boca del metro que hi ha de cara al quiosc. Es treu de la butxaca unes tires de paper i engegà la lletania de la rifa. ¿Recordau la venedora del « gat i la rata per deu cèntims »? Quan cridava: « Pel nen i per la nena! »? Doncs ara el cec empra el mateix to anunciant: — « Deu iguals per avui! »

¿I el venedor de tabac, on és? ¿Com és que no ha arribat encara? Es un invàlid que condueix un tricicle i que s'installa cada dia uns metres més enllà. Obrirà una maleta petita de fusta i exposarà la seva mercaderia, a la curiositat poc efectiva de la gent: llumins, pedres d'encenedor, metxes, cigarretes Diana, Ideals (« caldo de gallina »), Lucky, Cherter, i Cammel, etc.

Els taxis i els tramvies semblen fer-se els amos del pas de la Rambla. El moviment es precipita. Són dos quarts de nou. A la plaça de Catalunya, Wall Street barceloní, el Banc Espanyol de Crèdit, obrirà d'un moment a l'altre, la seva porta de ferro pesat; el cafè de « La Lluna » comença a deixar entrar els comerciants de Terrassa, Sabadell i Manresa; el « Bracafé » rep ja alguns policies i accepta les primeres cites esporàdiques; davant seu, l'ufanosa « Granja Royal »,

reformada recentment, invita a una xocolata amb melindros als milers d'empleats, representants i fabricants de Sant Cugat, Sabadell i Terrassa que arriben a gloriades amb el ferrocarril de Sarrià; molts d'ells han fet de la « Granja Royal », la mestressa del carrer Pelai. Ja dins de la Rambla la « Cerveseria Baviera » i més avall el « Moka », li fan la competència.

I tot d'una neix el miracle de la Rambla del ocells. Una renglera de castells fets de gàbies i llistons de varies menes, apareix com per art d'encantament. Hi ha de tot dintre les gàbies. Hom hi descobreix, elxirivits, el gall, la perdiu, el pinsà, la merla, l'abellerol i el passarell; només els conills d'Indies i els « ratolins » resten encara amuntegats, els uns damunt dels altres cercant una mica d'escalfor o fugint de la mirada del badoç; la tortuga indiferent es belluga amb mala traça; el colom quan viu tancat, té sempre un rival amb qui barallar-se a cops de bec, per deslluir el seu plumatge; el peix dibuixa dintre l'aquàrium, els arabescos més difícils. Quin contrast entre tots ells! El sol amb els seus reflexos, els dona el color i la vivesa primitives.

Són les onze. Els turistes entren i surten de l'edifici de l'Agència Marsans, prelude de viatges a preus inversemblants. L'element femení entra a passejar-se dintre el SEPU successor de « El Siglo » incendiari. Els quioscos esclaten de llibres que arrenghieren Stalin, Churchill, i, altres Trumans, al costat de Stefan Zweig, Ortega i Gasset i Margaret Mitchell. La novel·la anglesa, la de Simenon, i la que ha inspirat el darrer film, hi són ben exposats. Els àlbums de postals penjats en nyigui-nyago, canten com poden, la geometria fotogràfica dels carrers de Barcelona o el prodigi dels torejadors de les Arenes.

Un perfum de flors ens atreu com un estel. Seguim avall emportats per la gentada i vet ací la Rambla que ha inspirat tants poetes, pintors i homes de teatre. Tot ha estat dit de la florista i el seu somriure, de la seva simpatia i del seu parlar franc però interessant. Tot ha estat dit sobre els clavells, les dàlies, les roses, els poms de violetes i els lliris de Sant Antoni. Del 1900 encà, que n'ha inspirat de maravelles! Però avui, si Jacint Verdaguer visqués, també escriuria una protesta contra la fúria comercial i « straperlista » que es desplega en aquest tros de Rambla. Ja no hi ha els ollers, els vidriers, els escudellers, ni els ferraires; ni el veïnat que penja la bugada al balcó; ni el carreter que fa petar la xurriaca. Ara als bal-

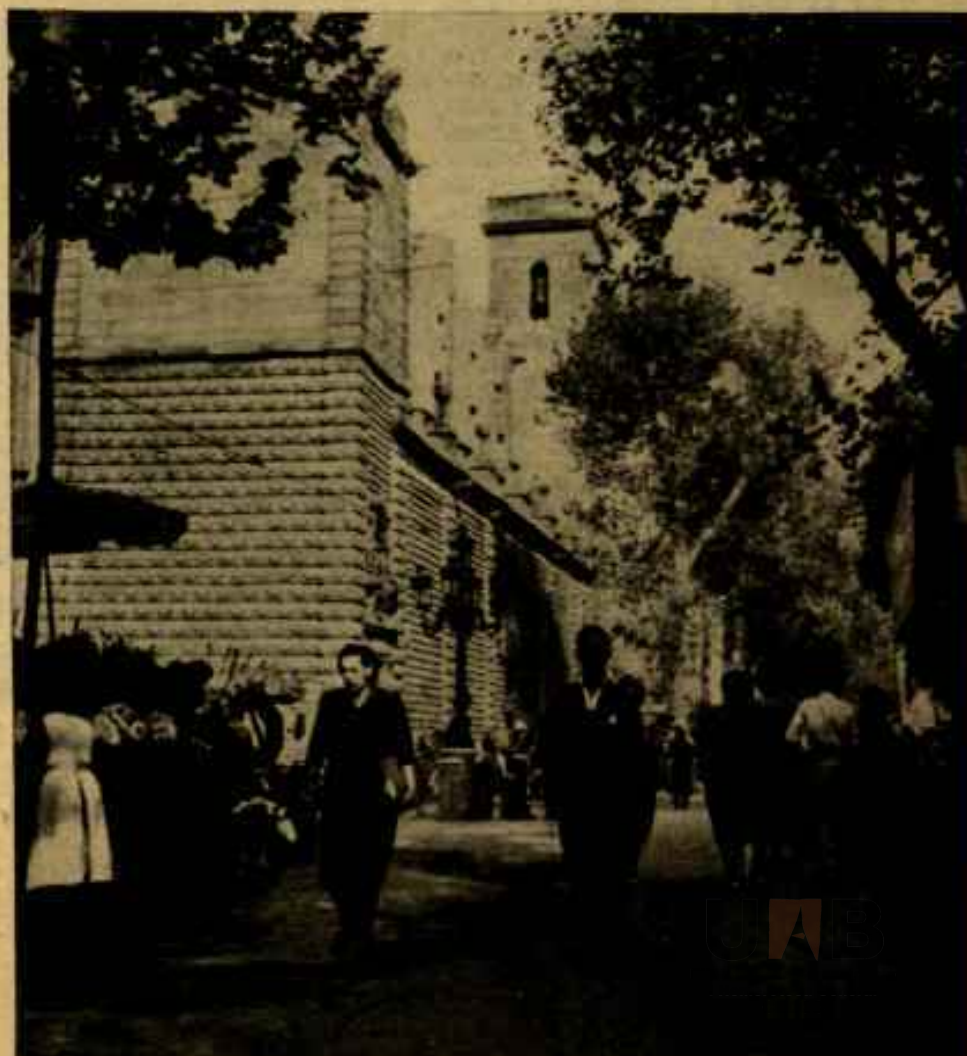
cons hom hi penja tota mena d'anuncia de clíniques, joieries, dentistes, prestamistes, i específics. Cal orientar, costi el que costi, el turista que arriba amb l'equipatge davant de l'Hotel Internacional, el comerciant foraster, i el simple comprador que titubeja. Es en aquest punt de la Rambla que hi ha més cues per a comprar un dècim de la Rifa, sobretot la de la casa Valdés i la del n° 6, les quals venen els milions a cinc, deu i quinze pessetes.

Es ací també que el mercat de Sant Josep ens fa respirar el perfum de tots els fruits, i la sentor del peix i els talls de carn rosada. La gent ni hi cap dins del mercat i vessa cap a la Rambla passant entre els camions que descarreguen i el gran nombre de venedors ambulants que us ofereixen una barreta de pa o un paquet de « Phillip Morris ». Que n'és de lluny aquella simfonia melòdica dels ocells i de les flors! Ara, la barreja de sons i de sentors, el tumult de crits i de colors que ací impera, necessita el vers violent i barroch dels nous poetes. Els xòfers, els guàrdies d'assalt, les dones i les noies proveïdores, els soldats, els mariners, els capitalistes, el visitant perdut per Barcelona, el turista en mal de

monument, el vallet espavilat que vigila les carteres, tots es troben ací a la una del migdia.

La una del migdia. És l'hora del vermut i de la conversa fugissera. És l'hora del promès que espera la parella sota els plàtans o arreuerat al Palau de la Virreina. Els magatzems tanquen. Els clients i els empleats que van sortint, proven d'obrir-se pas entre la bigarrada multitud que ja omple la vorera massa estreta. Tothom te pressa, i vol passar al mig de la Rambla, però l'home del case blanc els crida a l'ordre. La Rambla rep com pot l'afluència dels carrers del Carme, Hospital, Sant Pau, Portaferrissa, Boqueria i « Fernando ». La rituada no té llocs buits. Sis o set homes-pancarta passen l'anunci d'un espectacle del Romea. És rar trobar una senyora que porti barret en aquestes hores. Si el vol lluir, ha d'anar a la Diagonal o al Passeig de Gràcia. L'elegància fulg. La Rambla ja no és bona per a reconèixer un vestit de can Bastida o una corbata de Can Comes. En canvi s'interessarà per altres coses, començant per la contreta violència dels homes que hi vegeten. Tothom va amunt i avall, de dret a les parades dels tramvies i no serà fins a les dues de la tarda

L'església de Belem vetlla l'entrada del carrer del Carme.



que aquesta massa assolirà desagregar-se en individus.

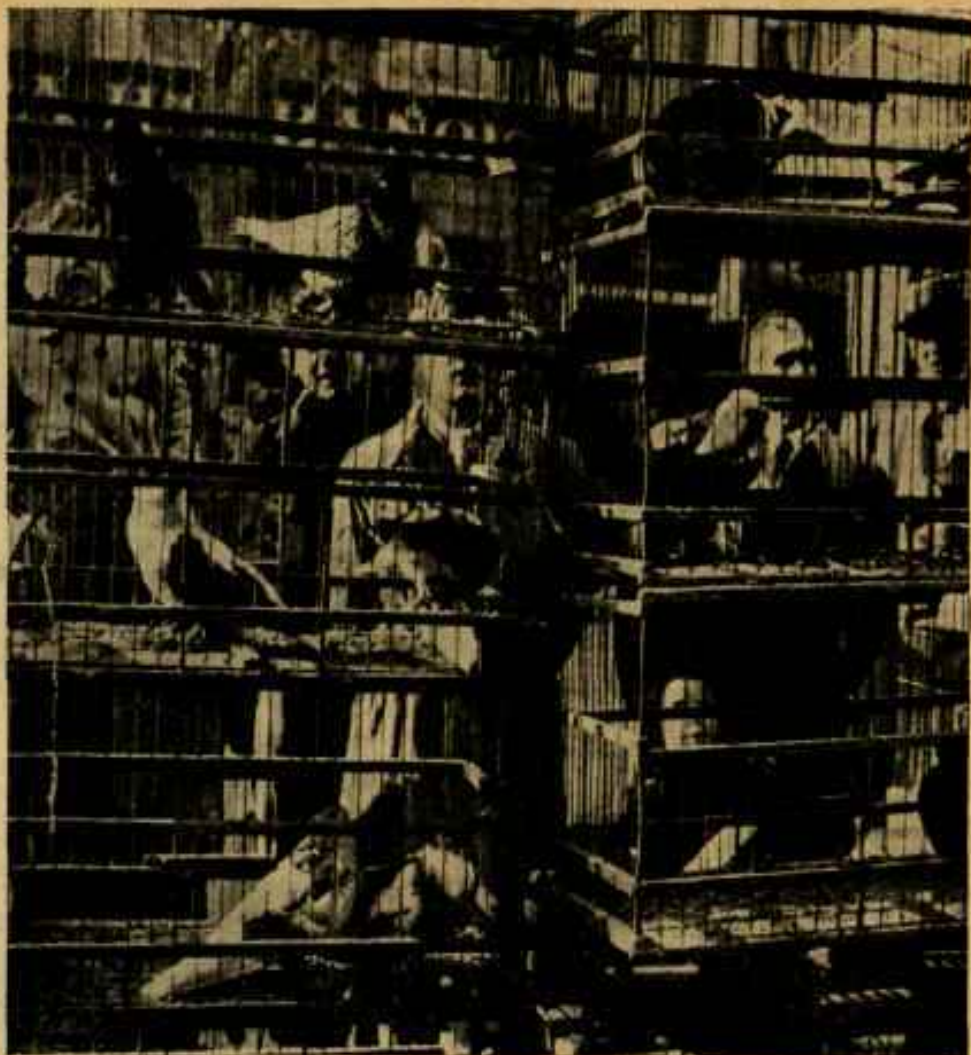
La treva digestiva es fa sentir ara al llarg de la Rambla. Les hores passen. Tothom ja ha tornat a la feina. D'ací, d'allà, tornen a formar-se els grups que hem conegut de bon matí. El sol cau feixugament damunt d'ells i els dissolt amb rapidesa. Una pobra vella prova de fer la passejada de la tarda però es cansa de tal manera que decideix asseure's en una de les cadires al costat d'un ciutadà que ha vingut a llegir tranquil·lament el seu diari i gaudir ensems de l'ombra assolellada. L'home del verdum us invita a conèixer el vostre destí i si accepteu, el verdum surt de la gàbia i amb el bec escolleix el paperet revelador.

Els cafès beneficïen d'aquesta hora vorejant l'entumiment. El Bar Canaletes, El Baviera, El Moka, el Cafè de la Rambla, el del Liceu, el cafè de l'Opera, el d'Orient, i un sens fi d'altres cafès i cafetons tocant-se els uns als altres en les diverses cantonades, acullen la indolència del ramblaire, el qual s'installa en les terrasses lliurat al plaer — inofensiu si no retalla — de la contemplació.

Els espectacles, quan no fa massa calor, esdevenen competidors dels bars i dels cafès. L'« Atlàntic » en un hora, fa conèixer les actualitats de tot el món; el « Capítol » projecta els films de gangsters o els de capa i espasa amb Corned Wilde o Errol Flynn; el « Poliorama », antic Teatre Català de la Comèdia, s'especialitza avui en demostracions folklòriques amb Juanito Valderrama o Juanita Reina. Rambla avall, el Cinemar, el Cine Ramblas, i el Principal, donen les inspiracions mecàniques d'una bona part del cinema d'avui dia. En el carrer d'Escudellers, el Cine Alarcon, dóna dues pel·lícules i una hora de music-hall, pel preu de tres pessetes. Ja no es pot demanar més.

A mitja tarda la Rambla torna al seu ritme trepidant. Entre el carrer de la Unió i la Plaça del Teatre, un seguit de grups parats que es comuniquen de tant en tant els uns als altres, semblen tenir la Rambla i la Plaça Reial per base de llurs operacions. Els graners hi negocïen el dimarts i els altres gremis, el divendres. La Fira del filatel·listes, a la Plaça Reial, introdueix, cada diumenge, el tema inabordable dels segells en les converses amicals o mercantils que acostumen a sentir-se per aci.

A l'altre cantó de la Rambla i a quatre passes, dintre el carrer Nou, trobem l'agitació del Bar Eden. Entre cartells de boxa i lluita lliure, apareixen exposats amb un cert orgull, els retrats de Louis Arm-



Un primer pla de la Fira dels ocells.

strong i altres figures del jazz negre. Però el que fa més enrenou aci és la gramola que no para de tocar el darrer disc de Duke Ellington o les galopades de Dixie Gillespie. La despreocupació de la clientela d'aquest bar, ja no sorprèn gaire. Dues generacions de joves han passat pels seus taulells. Hom els sent parlar de Mezz Mezzrow, del darrer film de Betty Hutton, del partit de futbol de diumenge, del matx mancat de Lluís Romero o encara del « Bolero » i altres cabarets de moda. El llenguatge que aci s'acostuma emprar, reuneix tots els modismes estrangers. Però sobretot, es el miratge americà, la seva música, el seu idioma que troba aci els millors adeptes. Ah un viatge als Estats Units!

Seguim baixant la Rambla fins a la Plaça del Teatre. L'estàtua de Pitarrà presideix un espectacle realista, tan variat, picant i gruixut com ho podien ésser algunes de les seves peces de teatre. Els « straperlistes » de poca volada, els revenedors de bitllets de la Monumental, les dones que volen ésser invitades, les altres que venen els dècims de la rifa o els paquets de tabac ros, els captaïres, els que canten sense veu, els que s'escar-

rassen damunt d'un pobre violí tots plegats formen la legió dels sense ofici i que de cafè en cafè, van a la caça d'uns pocs cèntims per tal de viure un dia més. Quan el vespre arriba o la polleia s'acosta, veureu alguns d'ells entrar al carrer Nou o al carrer de l'Arc del Teatre, cap al refugi de llurs aventures o misèries.

Deixem-los. Guardem per un altre dia els viaranyes del « Barri Xinès ».

La nit és clara però els fanals acompleixen l'obligació que tenen d'encendre's en aquesta hora. Els rètols lluminosos que hi havia en altres temps són ara menys nombrosos. Els aparadors dels sabaters, camisers, sastres i fotògrafs i fins i tot els de la Llibreria Francesa, ajuden tant com poden la il·luminació general. Els venedors de periòdics i revistes volen acabar d'enrogallar-se cridant « El Noticiero ». Els cinemes i els càncings actuen de mirallets per caçar aloses per aquells que volen matar l'avorritment. Hom veu més d'un ramblaire que no sap ben bé què fer.

Aquest que es passeja davant nostre, és un soldat. Sembla perdut. Va seguint la Rambla sense fer gaire cas d'ella; tota aquesta animació li cau més aviat al damunt;

Gairebé titubeja. Segur que anirà fins al port. O potser donarà un tomb per les barraques dels « Encants » de Santa Mònica. Però, ja és massa tard. Els llibreters no estan per brocs i ja han aplegat els munts de llibres vells de la parada. ¿ Què farà el nostre home ? Ara contempla les Drassanes silencioses; després camina arran dels murs i ja semblava gairebé decidit pel camí del Paral·lel, quan tot d'una gira el cap com si una idea li vingues. Es deu recordar del port, car dirigeix els seus passos en direcció a la Duana. Ara s'atura davant del sòcol de l'estàtua de Colom, el qual el disposa a mirar enlaire. Respira amb força, com si demanés a l'aire una compensació per l'esforç que ve de fer, i és llavors que descobreix el foc follet de mils d'estels i el reflex de la lluna sobre l'aigua. Ja no escolta el bullit dels taxis i tramvies, ni s'adona del « pullman de turisme » que passa prop del Palau del Govern Militar. Tant li fa. Sembla voler fruir fins al màxim d'aquest silenci llunyà que suggereixen les barques i els vaixells, d'una remor imaginària de contrades ignorades.

Però el temps passa. Deixem el nostre soldadet i encaminem les nostres passes vers la Rambla. Algú ve darrera nostre. Em giro i comprovo que són dos galifardeus d'uns 16 anys, més o menys. Parlen de futbol. Escoltem-los :

— L'Espanyol perdrà...
— Amb en Parra i...
— Deixa't de Parres. Jugant a fora, perdrà.
— I què saps tu ?
— L'experiència... La setmana passada vaig fer dotze punts amb la meua « quiniela » i el que va guanyar en va fer tretze.
— Sempre et passa així.
— Saps què ? He trobat un sistema que no falla. Si trobem dotze companys que vulguin fer « quiniela » amb nosaltres podríem guanyar diners. Amb cinquanta pessetes...

— Cinquanta pessetes ?
— Res, home. Dius a casa teua que aquesta setmana has treballat unes hores de menys. Hi ha dissabtes que bé te les gastes a l'Empòrium. Amb cinquanta pessetes cada un...

— ...tindrem cinc-centes pessetes. I què més ?
— Sis-centes. Amb aquests diners podem fer tantes « quinielas » com resultats de futbol hi hagi possibles per diumenge.
— Estàs molt carregat de romanços. Bé, què fem ara ?

Han passat davant nostre i ara s'adrecen al carrer de l'arc del Teatre. « Barcelona de noche », els espera. Desapareixen.

La nit es tébia. La gent surt dels

espectacles. Abans d'anar a dormir tothom dona el darrer esguard a la Rambla. Ningú no té pressa i aparentment tothom passeja. De fet esperen quelcom car van Rambla amunt calmosament i quan són davant del LICEU s'aturen.

Vet aci la sortida de l'Òpera que es per a molts, el gran espectacle de la nit. Surten les senyores amb el posat de reines Somriuen amb elegància i discreció. Tenen la seguretat de donar el to a aquesta Rambla que ja només sap admirar-les en aquesta hora. Parlen amablement de l'espectacle amb llur acompanyant, i gualten arreu per tal de comprovar que llur vestit fa sensació. Molts liceistes entraran dintre els cafès, d'altres aniran directament fins al cotxe que els espera més amunt. Aquells que han de prendre el tramvia es passen abans uns moments o bé s'asseuen a les cadires per tal de continuar llur discussió aferrissada sobre la interpretació vocal i instrumental de l'òpera que han vist. Poc a poc el Liceu reposa dels llums i del tripijoc dels darrers grups de liceistes. La Rambla torna a ésser el refugi de converses i tertúlies; sobretot de la que s'organitza cada dia prop d'allí entre artistes escriptors i crítics coneguts. L'art, la vida, i el món, o els fets locals del dia, semblen temes prou importants perquè els reunits adoptin un aire indiferent a tot el que passa encara per la Rambla; cap d'ells, però, no podria passar-se'n.

Són les tres... Venint del carrer Nou, dos mariners mig beguts s'aguanten l'un a l'altre...

Les quatre... El dormilega de la cadira, el vigilant i el guàrdia d'assalt, són els reis sense corona d'aquesta Rambla encara tèbia d'existència humana...

Les cinc... Aviat l'home de la manguera...

Com una sageta engegada per la ballesta d'un mari i que ha anat clavant-se pel flanc blau en el cor geogràfic de la capital de Catalunya, la Rambla indica el lloc de la ferida per on s'escola la vida més intensa. Ja no és aquella Rambla de Mossèn Jacint Verdaguer plena dels cants dels ocells i de la sentor de les flors; ni tampoc la de Maragall senyorial i representativa del seny de casa nostra. És una altra Rambla, on els homes ajaçats en el record, mentre van i vénen d'esma, proven d'allunyar-se de llurs decepcions, de llurs plors, de llurs enyors. No miren enlaire, sinó a terra; ja no veuen el pardal ni el colomi, si aquests no vénen als peus plidolant la molla blanca. Uns i altres semblen figures transplantades d'una època ben morta. La Rambla cerca una altra vida, uns altres personatges, un altre perfil definitiu que li costa de trobar i que ningú no pot encara definir. Aquells que recorden els fets transcendents que ella ha viscut, veuen amb recança com el temps opera damunt d'ella empeltant-hi tots els tòpics modernistes. Però l'arrel que el passat hi ha fet créixer, burxa i nueueja preparant-se contra l'heura de generacions sense memòria tan insensibles als festeigs, processons i rituals, com daleroses de crear-hi uns altres ritus.

Sí, la Rambla, com el món ha canviat.

¿ Però per què confrontar-la avui, amb el record del que era ahir ? Per què plànyer-nos ?

Va ! Tots junts li donarem un nou esclat.

Imaginem-la en el demà i pensem que ella ha estat, és i serà allò que nosaltres hi portem i que viu encara dintre nostre.

T. QUEROL.

CATALANS !

Adheriu a

l'Institut Català
d'Art i Cultura

LA VOSTRA ADHESIO QUE NO COMPORTA CAP COTITZACIO, SERA PER A TOTS NOSALTRES UNA PROVA DE SIMPATIA I UN ENCORATJAMENT.

POMPEU FABRA

Restaurador de la llengua catalana

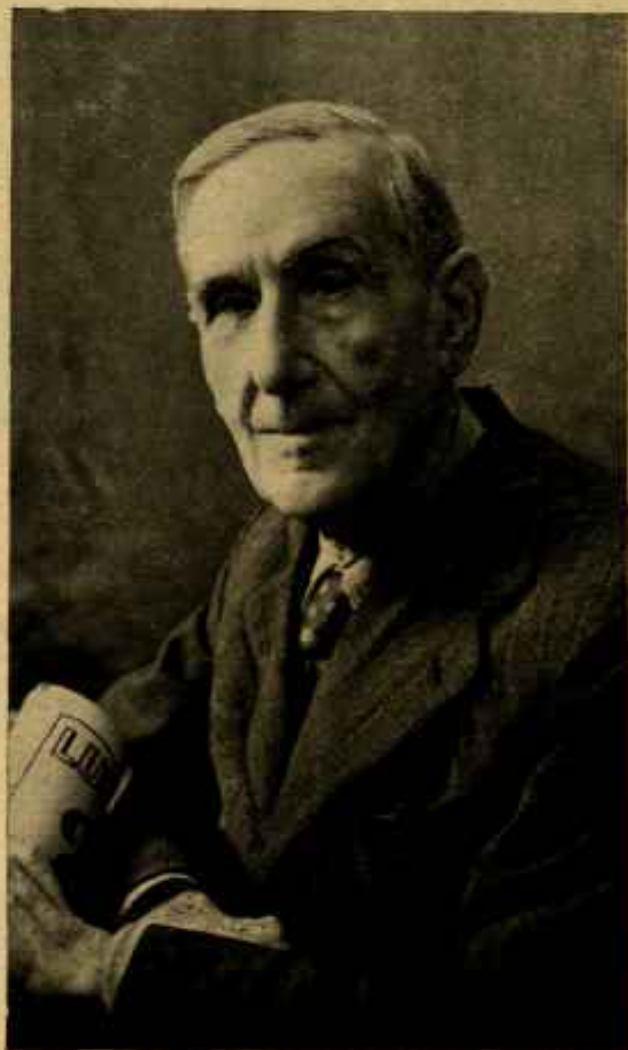
per Enric ROIG i QUEROL

LA virtut que més prodomina en els catalans, és l'amor a la nostra llengua, que res ni ningú no podrà desarrelar. Hem comprès ben bé que mentre la nostra parla subsistirà, nosaltres existirem. El fet és característic i, de vegades, ens en fan retret: quan dos catalans es troben, sigui allà on sigui, de seguida es posen a parlar en català encara que es trobin voltats de gent estranya a la nostra parla. Ho fem sense malícia i sense voler molestar ningú. Es una necessitat més forta que nosaltres mateixos.

Actualment, a casa nostra, malgrat la persecució de què és objecte — com en els temps de Felip V i dels seus satèl·lits — el nostre verb és l'únic que ressona en la intimitat de les nostres llars i en les relacions particulars de tots els nostres compatriotes. Adhuc els qui no se'n serveixen en les relacions epistolars — alguns per por a emprar-la incorrectament, d'altres fins i tot amb propòsits deliberadament polítics — tots s'hi expressen normalment de la manera més natural del món.

Però si al costat de la llengua parlada no podem oferir una llengua escrita perfecta, la confiança que tots tenim en el nostre esdevenidor, malgrat la maltempsada que encara dura, no recolzaria sobre bases molt sòlides. Si ens haviem de presentar pel món amb aquell català que hom escrivia abans de la fixació i de la normalització dutes a terme per Pompeu Fabra, hauriem d'abaixar constantment la cara de vergonya. Amb aquella indumentària literària no podíem anar enlloc. Tal com s'escrivia abans d'adoptar el seu mestratge, científicament, el català no es podia presentar com un idioma. Podíem guanyar, certament, simpaties d'ordre sentimental, però no hauriem pogut pretendre mai a elevar el nostre idioma a la categoria de llengua literària que actualment té ben consolidada. Car l'obra de Pompeu Fabra ha estat unànimement elogiada pels filòlegs més eminents. Tot amb tot, la seva tasca no fou gens planera. Avui que ens ho trobem tot fet, no ens en podem donar compte.

Arran del moviment iniciat per la Renaixença, els literats catalans descolguen la llengua pròpia i se'n tornen a servir. ¿En quin estat es troba, però? Bandajada de les escoles, de tots els llocs oficials i de totes les tribunes públiques, cada dia més mal parlada i corrompuda, freturàvem d'un home d'una intel·ligència i d'un tacte gens comuns, que es sentís amb prou forces per a bastir un edifici de nova planta damunt les runes acumulades



durant més de dos segles de decadència lingüística.

Vam tenir la sort immensa de caure en les mans amoroses i aptes de Pompeu Fabra. Ell ha estat el seny ordenador de la restauració del nostre verb. D'on imperava el caos i el buit, de la més gran desolació, féu brollar la font de la nostra riquesa actual, l'única cosa que ens resta: el tresor de la nostra llengua, rejuenida i envigorida, plenament recobrada, novament apta i manejable per a fer-se respectar i estimar en el món de la cultura.

Empresa la restauració de l'idioma per unes mans

només una mica barroeres, i el resultat hauria estat fatal. Totes les llengües han anat evolucionant, a l'embat dels temps, sense aturar-se mai. La tasca dels reformadors dels idiomes ha consistit precisament a seguir els corrents i a endegar-los pels bons viarany. Aquest és el cas, per exemple, de Malherbe, el fixador de la llengua francesa. Però Pompeu Fabra es troba amb una llengua que literàriament ha deixat d'existir des de fa anys i anys. Amb un gran tacte i amor emprèn la seva obra gegantina, evita tots els esculls i arriba a la fixació del català que avui escrivim, com si la nostra llengua no hagués deixat mai de conrear-se i hagués anat seguint les evolucions que s'han fet sentir sobre totes les llengües llatines germanes. Aquest és el gran mèrit de l'obra de Fabra: el d'oferir-nos una llengua normal, ni encarcerada ni arbitrària, però ben viva i àgil, que constitueix la millor eina de treball per als ciutadans de la república de les lletres.

El mestratge de Pompeu Fabra, traduït en unes normes ortogràfiques, en una gramàtica, ha permès l'estudi del català sobre una base científica. Ara, quan veiem una cosa mal escrita sabem donar-ne la raó. No és solament el literat a servir-se de la paraula escrita; el particular més poc dotat per al més modest espai literari, ara pot escriure normalment la nostra llengua. L'obra filològica de Fabra és perfecta i clara. Aquells quatre rebels defensors del xironisme lingüístic que, abans de l'adveniment del Mestre, campava en les nostres manifestacions literàries, caigueren a la primera bufada com un castell de cartes. Perquè la seva obra és tan perfecta fou acceptada sense discussió, malgrat l'anomenada de criticaires i de rebentadors de les nostres coses de què gaudim els catalans. Però si un Pompeu Fabra, fins i tot carregat de defectes, el necessitàvem com el pa que mengem. I hem tingut la sort de trobar-ne un de perfecte que ha acomplert el miracle de fer reviure el nostre verb del no-res. Com si el fat que presideix els destins dels pobles, compadit davant la trista sort en què es trobava una parla que havia estat gloriosa, hagués posat a les destres mans del plorat mestre la vareta màgica que transformà l'erm desolador del nostre panorama lingüístic en el palau massís on s'estatja actualment la nostra llengua vernacle.

¿Us imagineu l'obra d'escriptors ben raçats, com Verdager i Guimerà, escrita amb una eina de treball ben polida com és ara la nostra llengua? Hem perdut el Mestre però Fabra ens ha deixat la seva obra acabada. Nosaltres no hem de fer res més que mantenir-la. Estem segurs que ho farem. Totes les llengües estan sotmeses a evolucions empeses pels corrents que poden assempalar els segles venidors. Quan això es produeixi, els catalans, ben preparats com estem, ens haurem de limitar llavors a un simple treball d'adaptació. L'esforç gegantí i meravellós fornit per Pompeu Fabra, la seva obra, serà la base científica damunt la qual podrem actuar sempre.

Si, políticament ho hem perdut tot, però conservem viva la llengua. Els castellans amants de la llibertat, es poden plànyer del règim actual que impera a Espanya, negació de la llibertat. Sabem, però, que llur llengua serà sempre respectada; no han de témer de veure-la constantment ultratjada

i befada, com s'esdevé a casa nostra sota la bota de l'ocupant. Si quan el català feia literàriament figura de pobre es mantingué sempre viu en nosaltres, ara que comptem amb l'obra de Mestre Fabra podem viure confiats en el nostre futur. La nostra llengua serà el millor estri de treball per a la reconstrucció de Catalunya. Sabem que la trobarem molt destroçada, però estem ben equipats.

Aquesta haurà estat, també, la gran obra de Pompeu Fabra: forjar amb la nostra llengua la clau perfecta que ens obrirà tothora les portes del nostre destí.

EL LLIBRES

EL BEN COFAT I L'ALTRE, de Josep Carner

(Editions PROA)

Aquesta llegenda en cinc actes, precedida d'un pròleg, és un nou aspecte, en l'obra total del gran escriptor català. La fórmula dramàtica ha estat sempre per ell una temptació fugissera. I és de dol-dre. Obres com « El ben Cofat i l'altre » són una lliçó i un camí per al nostre teatre. Sense que l'autor deixi d'ésser racialment català, ens aporta un sentit de l'universalitat, de què tant manca l'escena de Catalunya. El conflicte que ens presenta, ha d'interessar forçosament avui tots els lectors i si un dia es representés, tota mena de públics preparats i sensibles.

Escrit en una llengua rica saborosa, imatjada, composta amb una gran sobrietat d'elements i defugint tota mena de « trucs » d'escenari, aquest nou llibre honora les lletres nostrades i ens fa sentir la recança que Carner no hagi donat més espai a la seva producció escènica en la seva obra total. El poeta hi domina sempre amb una contenció meravellosa i un absolut sentit de la justesa. La ironia i l'elegància saben, en el moment precís, atenuar el scaires on un altre cauria per excés verbal o sentimental. En resum, un llibre perfecte.

A. C.

UN ESPERIT MEDITERRANEEN, de J. Ma. Corredor

Si no tingués altres mèrits com té aquesta tesi doctoral de J. Ma. Corredor, tindria tal com diu Mr. Sarrailh, l'aportar-nos « aux heures graves que nous vivons, leur message d'humanisme méditerranéen tout de beauté, d'union de cœurs et de liberté ».

Però hi ha moltes coses més. En primer lloc, la de mostrar-nos viva la figura del gran poeta català, tal com si l'hagués conegut i tractat; la de recrear l'ambient en què es va moure, en plena renaixença catalana, i la d'analitzar amb gran agudesa, l'ideologia maragalliana. Més que donar-nos una tesi objectiva i freda, carregada de dades, Corredor ens ofereix un llibre viu que manifesta les més grans condicions d'escriptor.

Fent-nos una síntesi de tots els prologuistes de l'edició de les « Obres completes » de Joan Maragall, sap donar-nos una visió ben personal de l'autor i de la seva obra, fins ara la més completa que coneixem.

Aquest estudi escrit en un francès correcte i saborós, no servirà solsament per a fer conèixer i interessar els lectors no catalans, la figura de l'autor de « La vaca cega », sinó que els donarà el plaer de descobrir, com diu l'il·lustre rector de la Sorbona, la penetrant intuïció i els dots personals de poeta de J. Ma. Corredor.

U. A. C.

Biblioteca de Comunicació
i Hemeroteca General
CEDOC

L'ART DRAMATIC en el Ressorgiment de Catalunya

per Ambrosi CARRION



Barcelona. El Pla de les Comèdies.

QUAN s'estudien els factors que han contribuït al recobriment de la nostra consciència nacional, moltes vegades es negligeix el teatre. Se'ns parla molt del l'Oda a la Pàtria d'Anbau, de la restauració dels Jocs Florals, del Gaiter del Llobregat i de l'obra magnífica de Milà i Fontanals. Però gairebé no s'esmenta mai Frederic Soler, ni els Cors de Clavé. ¿Es que l'obra d'aquests dos darrers, és de menys vàlua? Des del punt de vista literari i artístic, certament. Però cal, també, considerar aquestes coses, des d'un altre punt molt més ample.

El cèlebre poema d'Aribau, és un cas esporàdic en la vida de l'autor, i sense conseqüències immediates. Els Jocs Florals, l'obra poètica de Rubió i Ors i la de l'autor de « La cançó del Pros Bernat » atenyien sols un estament intel·lectual. La resonància llur, no arribava fins la massa del poble. En canvi, els singlots poètics de Serafi Pitarrà i les partitures catalanes de Clavé, no solament anaven directament als estaments populars, sinó que eren, especialment aquestes últimes, cantades pels treballadors de Catalunya. S'ha parlat molt de la tasca moralitzadora que realitzaren, però ben poc del que contribuïren al recobriment del sentit de catalanitat.

Encara que oixò, al meu entendre, qui més ho féu, fou el teatre. Aquest és una passió col·lectiva durant la primera meitat del segle passat. Les societats recreatives de Catalunya, totes tenen llur quadre escènic. En la vida de família, hi havia la comèdia de « sala i alcova » de més a més. La follia per les representacions escèniques i el ball, era quelcom comparable a la que actualment es té pel cinema i per l'esport. I quan es presenta un autor, amb

una paròdia, com és « L'Esquella de la Torratxa » en l'escenari d'una societat recreativa « La Gata », es realitza el miracle de passar immediatament al públic, d'obrir un teatre i de crear un gènere que mancava a la nostra literatura renaixent.

La raó, és que els nostres besavis van retrobar-se en aquelles facècies dels « singlots poètics ». S'hi van veure com en un mirall i es van complaure en la imatge llur. El xarisme, la farsa, i la sàtira gruixuda gairebé sempre de mal gust, trobava resonàncies agorades en el poble que força inculte s'hi sentia representat. I tot allò se li deia amb les mateixes paraules, amb un llenguatge idèntic, al que ell tenia per a pensar i per a expressar-se. Aquell espontà « català com ara es parla », tingué, si més no, la virtut de preparar-lo per a les obres més ambiciosos d'un Pin i Soler per exemple, o les tragèdies de gran volada poètica d'Àngel Guimerà.

Però no, és prou ja per acontentar el públic, la barrila gruixuda de les « gatades ». Un autor ben modest, per cert, intentà tímida ment d'escriure un drama. « Tal faràs tal trobaràs », de Francesc de Sales Vidal. El títol sol, és suficient per a donar mostra de l'innocència angelical de l'obra. Però això no volia dir res. L'èxit fou definitiu. I Pitarrà que era un dels homes més vius de teatre que ha tingut Catalunya, escrigué immediatament « Les joies de la Roser », producció a la qual s'atribueix, equivocadament, l'origen del teatre dramàtic a Catalunya.

A partir d'ací s'estabilitza el teatre. Hi ha un moment en què a Barcelona sols, funcionen a diari cinc teatres catalans (un d'ells a Gràcia). Drames i comèdies s'alternen

en un ritme constant i creixent. Nous autors com l'Arnau, Conrat Roure, i més tard Feliu i Codina, s'incorporen a l'obra de Pitarrà. Pelai Briz, Víctor Balaguer intenten la tragèdia. Es prepara l'adveniment de Guimerà.

Cal remarcar que aquest teatre incipient no té res de folklòric. Vol anar al campàs, si més no, del teatre espanyol. Pitarrà escriurà pensant en les follies romàntiques de Garcia Gutierrez, de Zorrilla i, més tard, d'Echegaray. I quan apareix la tragèdia guimeraniana hi ressonen poderosament els ecos de Víctor Hugo i alguns, pocs i llunyans de Shakespeare. Careixent de tradició, el teatre, no tenia per què crear-se'n una d'artificial. Aquest fou un dels seus encerts més grans per a formar un públic: procurar viure amb el seu temps. Ja n'hi havia prou amb el floralisme per a crear les déus de la tradició. Els drames històrics no han estat mai un èxit a Catalunya.

Es Guimerà qui fon en una sola cosa aquestes dues tendències: la popular i la literària. El públic s'interessà per les obres ben escrites, sobretot per les que són vivificades per un llevat poètic, com les de l'autor de « MAR I CEL ». Amb ell, el teatre català envaeix les escenes castellanes i passa els Pirineus. L'expansió o començaments del segle actual serà extraordinària. A més de Romea i de Novetats, on actuen dues companyies podríem dir-ne oficials i rivals, tindrem el Teatre Intim que aporta les obres avançades d'Ibsen, Hauptmann, Bjornson, Maeterlinck, D'Annunzio, etc., etc.; un teatre popular que dirigeix Felip Cortiella i que dona obres com « ELS MALS PASTORS » de Mirabeau; apareixerà el Teatre Liric Català, els espectacles Graner, La Nova Empresa de Teatre Català, etc., etc. Tot això, en uns deu o dotze anys. Aquest període es tanca amb el triomf dels tres autors més alts i representatius de la nostra escena: Angel Guimerà, Santiago Rossinyol i Ignasi Iglésies. Aquest punt culminant és marcat per l'aparició l'èxit de les dues figures més eminents de la nostra escena: Enric Borràs i Margarida Xirgu.



Durant el temps en què es realitza la implantació, l'expansió i el triomf del seu teatre, Catalunya va adquirint consciència política. Neixen els partits netament catalans, lluiten i a la fi s'imposen. Sembla que en aquestes circumstàncies, el teatre, com les altres manifestacions de l'esperit nacional, havia de prendre major volada i consolidar-se definitivament. Doncs tot el contrari. Les temporades comencen a onar malament fins a donar-se el cas que en plena Mancomunitat es passen cinc anys en què el teatre català no dona una representació. I mentrestant, la lírica pren una volada extraordinària, es publiquen novel·les a raig fet, i, de més a més, per una paradoxa incomprendible surten cada setmana dues revistes teatrals com « El Teatre Català » i « L'escena catalana », que donen obres dramàtiques en fullat o en fascicle. Per cert

que la primera es marxa coincidint amb la represa de la temporada oficial al Teatre Romea.

Des d'aquest punt, la nostra escena torna a actuar, però l'esplendor que havia tingut és apagat. Les causes? Moltes i complicades. D'una banda, la desaparició de les tres grans figures esmentades. D'altra, l'esperit mercantilista de les empreses i el rebuixament dels autors a sotmetre's a limitacions que barraven el camí o feien anar a reculons. No es tractava de crear un públic, sinó de conservar-ne un que gairebé sols existia en la imaginació dels dirigents. El nostre art dramàtic, tenia una condició essencial de vitalitat: la seva joventut. En el seu temps, Guimerà, Rossinyol i Iglésies, eren revolucionaris, feien un teatre nou. El primer intentà, a la seva manera, conflictes ibsenians com en « La Pecadora »; el segon aportà la lluita de la poesia amb la prosa, des de « L'alegria que passa » fins a « L'auca del Sr. Esteve » la seva obra mestra; el tercer portà els conflictes socials a l'escena: « Foc Follet », « Els vells », etc. Però després la cosa canvià. Els autors que seguien es parteixen en dues colles: Una, la dels menys, la dels agosarats que volien un teatre nou i sense prejudicis; l'altra, la més nombrosa, la dels fabricants de la comèdia blanca, que no trenca cap vidre i es bona per a abollir-se després d'una digestió copiosa. Són aquests que guanyaran i el teatre amb ells anirà fent la viu-viu, amb sales gairebé buides durant la setmana i refiant-se dels plens dominicals i d'abonaments de gent d'ordre, per a pagar la nòmina i cobrir les despeses. Els autors que volien estrenar estaven obligats a acceptar troctes humiliants, tant des del punt de vista econòmic (retallada dels drets), com del moral (normes prohibitives de tocar certs temes i determinades situacions). Els altres, en realitat, malgrat unes quantes temptatives no tingueren altre remei que guardar-se els manuscrits. I així es passaren els anys. S'acabà l'empresa Canals a Romea i al Novetats; vingueren després la Vila-Davi, la Nicolau, etc. Tot seguia igual o pitjor. Perquè llavors aparegué un nou teatre: el dels autors que algú qualificà d'analfabets, que produí un teatre baix de sostre, mal escrit i que només cercava l'afalac i el desvetllament de la grolleria d'un cert públic. Retorn al xarxisme, però sense la ingenuïtat que aquell tenia i que feia que li fossin perdonades moltes coses. I si una resplendor lírica aclarí per moments la nostra escena, estava entelada per un sentimentalisme ploraner, de retorn als motlles predilectes del fundador del teatre català.

De la situació actual ben poc podem dir-ne, entre altres coses perquè no la coneixem prou. Però les noves que ens arriben no són pas esperançadores. El teatre, com tota producció literària, cal que tingui llibertat per a poder-se manifestar. Quan ho fa sotmès a mesures, queda completament desvirtuat. Ja sé que em diran que, encara que sotmès, serveix a mantenir la flama sagrada. Però també pot ésser col·laboració inconscient a una política que vol dissimular la seva opressió. Esperem que en un avenir, per llunyà que sigui, la llibertat li tornará el seu esplendor.

Nivell i tendències de la pintura catalana

per Ramon XURIGUERA

Euna ocasió, un pintor francès em parlava, en termes admiratius, del ressò que l'impressionisme havia desvetllat a Barcelona. Aquest respecte li venia, en primer lloc, de la coneixença de l'obra de Nonell. Després, de la forma com una bona part dels pintors contemporanis havien sabut treure profit de la lliçó de Cézanne.

L'observació, molt justa, situa un dels caràcters generals de la pintura catalana dels nostres dies. Entremig de la varietat de temperaments i de tendències que la informen — per cert amb una brillant riquesa — l'impressionisme resta una de les seves direccions de base. Potser perquè s'acorda amb el gust català per la justesa, pel concret — comptant-hi la llum i l'aire — per la vida dels colors, més àvids generalment de l'emoció de les formes naturals que de llurs accidents i llur semblança. L'aparent, en pintura, és un obstacle que esdevé necessari de salvar per tal d'atènyer les veritats profundes que s'amaguen al darrera. És el que Nonell tracta de trobar. De l'impressionisme no n'importa a Catalunya solament la tècnica, ans l'esperit, la inquietud mai no satisfeta d'uns problemes entrevistos i rebels a l'hora de solucionar-los. L'instrument de llur execució no és solament la impressió, la llustrada per Cézanne, ans l'experiència dels mestres espanyols, sobretot de Ribera i de Goya. En aquesta barreja de lliçons inscriu el contingut substancial del seu missatge del qual viu actualment una part, sense cap dubte la més representativa, de la pintura catalana.

A diferència de les escoles franceses, Nonell pintava sense ajut de teories. L'aspecte intel·lectual de la producció no el distreia de l'esforç de sotmetre la matèria. Al fons es tracta d'aconseguir l'expressió segons una llei del sentiment i no de la raó, la qual continua predominant en el conjunt de l'obra plàstica dels nostres dies.

Sense tenir ben present aquesta doble direcció, és a dir, la impressió empeltada de la tradició espanyola (1) i l'absència d'intel·lectualisme, restaria inexplicat un aspecte essencial de l'actual pintura catalana. I l'obra de Mir, Gausachs, Créixams, Serra, Sisquella, Bosc-Roger i tants d'altres mancaria de la llum indispensable per a la seva comprensió.

El parentiu que l'art pictòric català ofereix amb la pintura francesa, ve segurament d'aquesta identitat de fonts impressionistes i del llegat que Manet deixà de l'experiència de Goya, fusió que equival a la síntesi elaborada per Nonell i que acaba

reunint en una sola font les aigües ou beuen catalans i francesos.

Cal afegir-hi, també, els sojorns que des de fa una pila d'anys les joves promocions artístiques de casa nostra efectuen a París i el relleu assolit per certs pintors catalans la influència dels quals és palesa en la producció francesa.

Només la llum — tan diferent a Barcelona de París — i els respectius temperaments donen accents personals al conjunt d'una obra que en molts casos sembla indiferenciada.

A desgrat d'aquestes relacions res no fa pensar, però, en una uniformitat. La pintura a Catalunya coneix la mateixa risquesa de tendències que existeix actualment a França i que fa d'aquest país el capdavanter artístic del món. Els representants d'aquesta corrent, en més d'un cas, desborden els límits del país natal i imposen llur art a l'estranger. Sense parlar de Picasso — català de formació — n'hi ha prou a mencionar els noms de Dalí i de Miró.

El paper que la pintura i l'art català en general han jugat en les experiències que tracten de renovar l'art plàstic des que l'impressionisme conegué la primera reacció, és considerable. Manolo fou l'imant que atragué a Ceret el grup d'artistes que infantaren el cubisme. Picasso, després d'haver-li donat rang internacional, incorpora el nostre art bizanti a la successió de transformacions que el situen com el creador de formes més original del nostre temps. Gargallo innova amb el ferro forjat un tipus d'escultura que la mort li privà de desenvolupar fins al cap i que resta com una provatura plena de possibilitats. Dalí porta al surrealisme la tècnica de la miniatura i el regust medieval dels nostres retaules. Llorenç Artigues recrea l'art del gres quan Europa semblava haver-lo oblidat i obté esmalts d'una rara qualitat amb el concurs de Dufy, de Miró i de Braque. Miró, salvant els límits del figuratiu, esdevé el cap de fila de la pintura abstracta.

Pocs països, descomptant França, estan tan estretament lligats amb el curs del moviment artístic contemporani com ho està Catalunya a través d'algunes de les seves individualitats.

Es cert que els nuclis artístics han estat sempre nombrosos i en general ben orientats a Barcelona. Els casos de Martí Alsina, de Gimeno i de Samarra proven que la tradició de pintar amb el sentiment i el menyspreu de la recepta i de l'art prefabricat,



Xavier Nogué.

no ve d'ara. Al cap i a la fi, Fortuny fou el primer pintor peninsular a adonar-se que poca cosa calia esperar de l'academisme decadent de Roma. I Cases i Rossinyol els primers que van a flairar els aires de París. Potser no en copsen tot el que estava gasant-s'hi. Aviat, però, ho farà Picasso. I sobretot, per la repercussió que havia de tenir per a la pintura catalana. Nonell.

Al costat de les individualitats que han marcat amb llur segell personal els corrents de l'art contemporani, resta un art de soca nacional nodrit i variat, el nivell del qual pot acarar-se amb qualsevol altre per elevat que sigui el to del país al qual pertany.

La base d'aquesta pintura és realista com correspon a la gran tradició mediterrània. D'un realisme, però, alliberat del superflu i del detall, expressat com una síntesi, sovint bastant despulada, on les lleis de l'equilibri i del bon gust poden constatar-se en les teles de Mompou, de Benet, de Pruna, de Daura...

La fidelitat a l'accident compta d'una banda amb representants com Feliu Elies, Togores, Vila-Puig, Commelaran, etc. i d'una altra amb Mallof i Ju Pasqual. La tendència dels primers és fortament

dominada pels problemes de la llum, sobretot en l'obra de Feliu Elies orientada d'altra banda vers els mestres holandesos. Els segons conreen un naturalisme sensual banyat molt sovint per la llum fina d'Olot. Llurs paisatges fan pensar, sovint, en la pintura construïda de l'illa de França.

La poesia pren a través de Grau-Sala, Prim i Joan Junyer camins diferents i delicats. Grau-Sala liriza la nostàlgia de les evocacions i la frescor i l'espontaneïtat dels interiors i dels paisatges. Prim poetitza les figuracions, sempre sobries d'accessori. Joan Sunyer, a les fronteres de la línia i el color, revela un univers sorprenent d'àngels i de monstres i es destaca com un dels recercadors més originals de l'actual pintura catalana.

El drama, té en Villà un dels intèrprets més penetrants. En plena possessió dels seus mitjans, aquest pintor del permanent ho és també de la profunditat i de l'arquitectura de les figures i els paisatges.

El primitivisme, ingenu o agençat, compta ultra Dali, amb Soler Diffent i Olga Sagaroff.

La pintura mural, enriquida amb l'aportació de Sert, resta representada per Galí.

(Continua pàgina 22)

PAU CASALS

i la fidelitat

*« Segueixo el camí més difícil, però és el que em dona més satisfacció. »
« Cal donar-ho tot als homes, sinó no es dona res. »*

Pau CASALS.

per Joan REVOL

NOVEMBRE 1945, a la Sala Pleyel. Davant d'un eixam de periodistes que omplenaven gairebé la llotja, el mestre Pau Casals corrobora amb el mots que precedeixen, les manifestacions que havia fet a Londres pocs dies abans:

« No vindré més a Londres, ni aniré enlloc, fins que Catalunya haurà estat alliberada. »

D'aquell dia encà, viu a Prada, en una cambra de cara al Canigó, refusant-se a qualsevol iniciativa i disposat a sostenir la paraula donada. Malgrat que molts amics l'han pregat de tornar a la brega i de continuar el seus concerts, Pau Casals es manté ferm en la seva promesa. Músics cèlebres han insistit prop d'ell en aquest sentit. Yehudi Menuhin per exemple. Però el mestre s'ha negat sempre i àdhuc fa pocs dies ha refusat, per darrera vegada, les instàncies de l'UNESCO.

En totes les ciutats importants, l'home i el músic que hi ha en ell, ha deixat una idea de la bondat, de la llibertat i de la joia. Igual que Chopin, Paderewsky i Toscanini, ha sabut representar la tragèdia i el desconhort del seu poble. Madrid, París, Londres, Nova-York, Weimar, Roma, Moscou, El Caire, Atenes i Constantinoble, les ciutats d'Amèrica del Sud, i les de l'Àfrica, totes recorden avui Pau Casals i saben el que vol dir el seu silenci.

El mestre Pau Casals acaba de complir 75 anys. És una data memorable en la seva vida que tots els seus amics i els seus admiradors arreu del món no podien deixar de commemorar.

En aquesta ocasió, el mestre ha estat cordialment festejat i ha rebut mil proves de simpatia.

Recordem avui entre tots, aquests setanta-cinc



anys d'una vida plena com cap altra, feta de treball i complada per la glòria més pura.

Fill de Carles Casals, organista, compositor, i actiu organitzador de concerts, Pau Casals nasqué el 29 de Desembre de 1876, al Vendrell. El seu pare li dona les primeres lliçons de solfeig i li aprèn el piano, l'orgue, el cant i el violí. A sis anys, comença ja a escriure i transposa sense dificultats la música més difícil. Tres anys més tard, ajuda el seu pare en les tasques musicals de la Capella. Pauet, com li diuen en el poble, és tot esperit i orelles per la cançó popular, pel cant dels ocells, per la música de les algües, pel silenci dels paisatges. Va a tots els concerts que es fan al Vendrell. En un d'aquests concerts organitzats pel Centre Catòlic de la vila, el violoncellista Josep Garcia, l'impressiona profundament. És una revelació. Pauet vol ésser violoncellista. Així ho decideix a l'edat d'onze anys. El mateix Josep Garcia li fa de professor. La seva mare, poc després, l'acompanya a Barcelona i l'inscriu a l'Escola Municipal de Música on el Director, Sr. Rodoreda, li ensenya l'harmonia i el contrapunt, fins que en 1891, obté el primer premi de violoncel, i llavors acaba els estudis. Maria Barrientos, una altra gran figura catalana, obté aquell mateix any, el primer premi de cant.

El mestre Josep Garcia, vol que actuï davant del públic i un dia li ofereix una vacant al Cafè Tost de Gràcia: això li plau, car pot dirigir un petita orquestra de tres músics, però es cansa aviat dels valsos, fantasies i operetes, programa habitual del Cafè Concert i imposa a la clientela, la música clàssica. Els barcelonins aniran a escoltar-lo expressament i aviat és parlarà d'ell per tot Barcelona. Adhuc Albéniz vol saber si és cert el que diuen i es presenta al Cafè Tost. Així que l'ha escoltat li

prediu sense preàmbuls l'esdevenidor que l'espera.

Deixa el Cafè Test al cap d'un any i s'installa al Cafè « Pajarera » on disposa de set músics. I és ací, a l'edat de 16 anys que descobrirà la música de Bach. Treballarà cada dia incoltorçablement, estudiant les « suites » del mestre d'Eisenach i esperarà deu anys abans d'interpretar-les per al públic. Recomanat pel mateix Albéniz prop del comte Morphy, secretari particular de la Reina Maria Cristina, va a Madrid i dona un concert al Palau davant de la Reina. Restarà llavors a la cort espanyola durant dos anys. Les princeses i la Infanta Isabel l'inicien a l'estudi de les llengües estrangeres. Dintre el palau coneix les pintures de Goya, Greco i Velazquez. Treballa la música de cambra amb Jesús de Monasterio i estudia el contrapunt amb el mestre Tomás Breton. Però viu en una mansarda madrilenya conjuntament amb la seva família i altra volta els seus amics són la gent humil: el sabater, el porter del Palau, els venedors del barri, etc. etc. Malgrat les facilitats de la vida de Palau i els afalacs que allí se li fan, la joia més gran serà per ell d'interpretar Joan Sebastià Bach.

El comte Morphy vol fer d'ell un compositor, però la mare de Pau Casals vol que sigui instrumentista. El comte es veu obligat a cedir i la mare li demana una borsa d'estudis i una lletra de recomanació per al Conservatori de Brusselles. El comte finalment accedeix. Pau Casals travessa per primera vegada els Pirineus cap a Bèlgica. El professor de violoncel del Conservatori belga, vol humiliar-lo davant dels altres alumnes, però així que Pau Casals comença « Les souvenirs de Spa » cavall de batalla de l'escola, tothom resta impressionat pel virtuosisme del neòfit. Quan el professor voldrà excusar-se, el nostre compatriota respondrà que no vol estar-se ni un minut més allí. Se'n va... És un jove de vint anys que coneix la seva dignitat i la dels seus antics professors. Sempre ha sabut conèixer l'artista i l'home en cada un d'ells.

Decideix marxar a París amb la seva mare, abandonant la protecció del comte Morphy. Coneix llavors la misèria. A la capital de França treballa com pot per tal de sostenir la seva mare i els seus germans. És admès com a segon violoncellista al teatre « Folies-Marigny » però cal anar i venir a peu cada dia, des dels Camps Elisis fins a la Porta de Sant Denis. Cau malalt; la mare ha de treballar per ell i els seus. Pau Casals sabrà llavors que ha volgut dir amb el seu missatge, l'autor dels « Misérables ».

La família apenada i decebuda, tornarà a Barcelona. Per sort, Josep Garcia havia deixat, feia poc, el càrrec de professor de violoncel al Conservatori de Barcelona. Pau Casals l'exerceix al seu lloc durant tres anys. Dona uns concerts a les esglésies i d'altres al Liceu. Composa també algunes obres i com que es guanya bé la vida, el viatge a París torna a temptar-lo.

Fa els seus debuts a París, el mes d'Octubre de 1899, amb l'orquestre Lamoureux. Obté un gran èxit. Charles Lamoureux havia de morir el mes de gener de l'any següent, després d'haver revelat al públic de París el primer violoncellista del món. El triomf només fa que començar. En 1901 i en

1904 va als Estats Units; deu temporades consecutives va a Rússia. En 1906 contrau matrimoni amb la cantatriu americana Susan Melcalfe. Llavors, de 1915 a 1928, va cada any als Estats Units. Aviat coneix totes les grans ciutats del món, totes les corts, tots els climes, tots els homes; de tots els punts de l'univers hom reclama l'home que ha sabut imposar el violoncel com un instrument de prestigi. Dos-cents concerts per any.

En 1914 viu a Auteuil. Els seus amics són: Bergson, Briand, Clemenceau, Viviani, St. Saëns, Degas, Enesco, Carrière... Conjuntament amb el famós pianista Alfred Cortot i el gran violinista Jacques Thibaud, creen el celebre « trio » que els discos han ajudat a conservar en la memòria de tots.

En 1921, és nomenat professor a l'Escola Normal de Música de París i un xic més tard, a Barcelona, crea l'« Associació Obrera de Concerts » que és el més gran orgull de la seva vida. Tots recordem aquells concerts del diumenge al matí al Palau de la Música Catalana. Gràcies a Pau Casals, els obrers de Barcelona poden aplaudir i comprendre Mozart, Beethoven (festival 1927) i, sobretot, Joan Sebastià Bach.

Pau Casals o la fidelitat... a la joia dels altres.

Proclamació de l'Autonomia de Catalunya en 1931. El mestre és membre del Patronat de Música, els objectius de la qual són: organitzar l'educació musical a les escoles, crear un Teatre Nacional Català i una Escola Superior de Música. La guerra civil espanyola de 1936, estroncarà, com tantes altres, totes aquestes iniciatives. L'egoisme dels pobles fa estralls en el nostre, per vergonya d'uns i d'altres. Pau Casals va a l'Argentina, a l'Uruguai, al Brasil (1937) i també a Turquia, a Grècia, i a Egipte (1938). Arreu, serà la veu dolorosa que parla en nom de Catalunya. Passa a França en 1939, conjuntament amb els membres del govern de la Generalitat de Catalunya i els milers i milers d'exiliats catalans. Accepta voluntàriament l'exili...

Pau Casals o la fidelitat... a la trágica condició del nostre poble.

Viu a París un quant temps i després es retira a Prada. Encara dona uns concerts a Montpeller, a Marsella, a Londres i a París. Però la revolta de l'home català que hi ha en ell, ha de traduir-se en actes. De la mateixa manera que havia refusat de tocar a Rússia, a Itàlia i a Alemanya, en Novembre de 1945, veient que Catalunya no ha retrobat encara la seva llibertat, proclama el seu isolament. Només farà una excepció, organitzant un Festival Bach a Prada en 1950, i un altre de caràcter internacional a Perpinyà en 1951.

Així, Pau Casals, fent de la seva vida un testimoni de protesta, cerca la solitud a Prada, i allí envoltat del record d'altres homes i d'altres climes, entre els llibres que Platon, Shakespeare, Goethe, Cervantes, Maragall i Garcia Lorca, han llegat a la vida futura, la veu de Pau Casals perllonga la gesta d'aquelles grans veus que no s'han resignat mai i ens dona la certesa que la seva fidelitat als homes, és més digna que el dret, abusi de la força i de les armes.

UN GRAN CONCURS

literari i artístic

UNA GRAN CAMPANYA

per l'obtenció dels 1.000 primers subscriptors

• Concurs literari i artístic

« PRESENCIA CATALANA » obra un concurs dotat amb diferents premis cada un dels treballs següents :

PREMI DE 5.000 FRANCS

A la millor poesia catalana inèdita de tema lliure.

PREMI DE 5.000 FRANCS

Al millor conte o narració en prosa catalana.
(Extensió màxima : 2.000 mots.)

PREMI DE 5.000 FRANCS

A la millor composició pictòrica de caràcter català, destinada a ésser reproduïda en la portada de la Revista.

PREMI DE 5.000 FRANCS

A la millor cançó catalana (per a cant i piano).

PREMI DE 1.000 FRANCS

A cada una de les cinc millors fotografies de paisatges o escenes d'ambient català.

BASES DEL CONCURS

- 1° El concurs resta obert a partir del primer de Març de 1952, fins al 31 de Maig del mateix any, a les dotze de la nit.
- 2° Els treballs seran tramesos sense signatura però comportant un lema i anant acompanyats d'una plica amb el mateix lema a dintre de la qual anirà el nom i l'adreça de l'autor.
- 3° El jurat estarà compost pel cos de redacció de la revista, assessorat per un cert nombre de personalitats competents els noms de les quals es faran conèixer en temps oportú.
- 4° Tots els treballs han d'ésser tramesos a l'adreça provisional del Secretariat de « PRESENCIA CATALANA » : 2, Bd. Montmartre, Paris (IX).
- 5° Els treballs premiats seran publicats a la revista. « PRESENCIA CATALANA » es reserva els drets d'autor de cada un dels treballs premiats. Altres treballs no premiats, però considerats dignes de publicació, seran inserits en la revista i degudament retribuïts.

• Campanya per a l'obtenció dels 1.000 primers subscriptors

L'Administració de « PRESENCIA CATALANA » obra un Concurs entre tots els Catalans i simpatitzans de la cultura catalana que vulguin participar a la gran Campanya de propaganda per a l'obtenció dels 1.000 primers subscriptors a la Revista.

Aquest Concurs és dotat d'una sèrie de premis en metàl·lic i en natura :

1. — UN PREMI DE 25.000 francs a cada persona que haurà obtingut en el curs d'un any, a partir del 1er d'Abril del 1952, 100 subscripcions a PRESENCIA CATALANA.
2. — UN PREMI DE 10.000 francs a cada persona que haurà obtingut 50 subscripcions.
3. — UN PREMI DE 4.000 francs a cada persona que haurà obtingut 25 subscripcions.
4. — UN PREMI DE 3.000 francs a cada persona que haurà obtingut 15 subscripcions.
5. — Les OBRES COMPLETES de Mn. Jacint Verdaguer, o de Joan Maragall, o d'altres escriptors catalans seran sortejades entre un grup de 12 persones havent obtingut cada una un mínim de 3 subscripcions.

CONDICIONS

- a) Les persones desitjant participar en aquest Concurs han de fer-se inscriure el més aviat possible.
- b) Aquest Concurs quedarà clos el dia en que s'haurà assolit els 1.000 subscriptors a la Revista.
- c) L'evolució d'aquesta campanya de propaganda es farà conèixer en una Secció especial de la revista.
- d) El concurs resta normalment obert fins el dia 23 d'Abril del 1953, diada de Sant Jordi.
- e) L'Administració de la revista es reserva el dret d'augmentar el nombre de premis o de modificar-los respectant la importància i el caràcter dels premis ja anunciats.
- f) Cap subscripció no serà tinguda en compte fins que el seu pagament haurà estat efectuat.
- g) Les subscripcions que fan objecte d'aquest Concurs són solament les subscripcions anyals.
- h) L'Administració de la Revista estudiarà la manera d'estendre el benefici d'aquest Concurs a les subscripcions trimestrals o semestral.

CATALANS

D'ARREU DEL MON !

PRESENCIA CATALANA

- és la vostra Revista
- és el vostre lligam
- és la vostra veu

Ajudeu-la amb la vostra subscripció

ANUNCIANTS!

Ajudeu-la amb els vostres anuncis

ENDAVANT, PER CATALUNYA !...

LA LIBRAIRIE ARTISTIQUE

LLIBRES CATALANS
LLIBRES SOBRE ESPANYA I L'AMERICA LLATINA

125, BOULEVARD MONTPARNASSE
PARIS — Téléphone : DANton 40-95

PHOTO RADIO PHONA

D. MARONDA

●
PHOTOGRAPHIE — CINEMA
T. S. F. — TELEVISION
PHONOGRAPHE — ELECTRICITE

●
7, AVENUE NIEL, PARIS-17^e

Téléphone : ETOile 32-17

Métro : Ternes, Péreire, Etoile.

Comptoir Général de Bouchage

S.A.R.L. CAPITAL : 2.000.000 DE FR.

XXXXXX

Tout ce qui concerne le **Bouchage**
et le **Surbouchage** en métal ou
matière moulée. Spécialité de
Joints pour Capsules à vis. Boucha-
ges Brevetés. **Bouchons de Liège**
d'importation directe.

XXXXXX

Directeur : J. CASAMITJANA

Tél. : Odéon 60-98

30, Boul. St-Germain - PARIS (V)

REP. PROD. : SEINE 8.527 C.A.O



Casa fundada l'any 1928

Propietari : Felix FERRER

Restaurant BARCELONA

9, rue Geoffroy-Marie - PARIS.

Tél. : TAltbout 47-66

EDICIONS
P R O A
BADALONA • BARCELONA

4, Place Cassanyes
PERPIGNAN (P.O.)

Llibres publicat :

“ La légende de Pau Casals ”

d'Arthur CONTE

“ El Ben Cofat i l'altre ”

de Josep CARNER

Acaba d'aparèixer :

“ L'home dins el mirall ”

de Xavier BENGUEREL

Llibres Catalans

**Selecció de llibres catalans
i referents a Catalunya
oferts als lectors de
« PRESENCIA CATALANA » :**



J. PIJOAN. — Las Pinturas murales romanas
de Cataluña
(Vol. IV - Monumenta Cataloniae)
preu : 13.000 fr.

J. PUIG I CADAVALCH. — L'Escriptura
romànica a Catalunya
(Vol. V - Monumenta Cataloniae)
preu : 10.500 fr.

MONREAL. — La catedral de Vich
y las pinturas murales de José Ma. Sert
preu : 1.800 fr.

Dam SUNYOL. — Introducció a la Paleografia
Musical Gregoriana
preu : 2.800 fr.

JOAN TRIADU. — Antologia dels poetes
catalans (1900-1950)
preu : 900 fr. relligat pell.

JOAN AMADES. — Folklore de Catalunya
preu : 10.150 fr. els dos volums relligats en pell



**Tots els llibres esmentats
i tot altre llibre que pugui
interessar els catalans ;
hom pot trobar-los a :**

LA LIBRAIRIE ESPAGNOLE

78, rue Mazarine — PARIS 6. Tel. ODE, 56-26

PUBLICATIONS DE L'INSTITUT D'ETUDES OCCITANES

GRAMATICA OCCITANA de Loïs Aliert.
Un vol. : 750 fr.

BOECIS,
édition critica per R. Lavaud e J. Machicot.
Un vol. : 300 fr.

ECRIVAINS LANGUEDOCIENS DU XVII^e
présentats per M. Carrière.
(Pretz Georges Clémenceau - New York, 1947)
Un vol. : 125 fr.

LE LIVRE D'OC A L'USAGE DES ECOLES
per C. Campros.
Pref. del Decan J. Bourciez
Un vol. : 125 fr.

ISTORIA DE JOAN L'AN PRES, de J.-B. Favre.
Introducción de M. Barral.
Un vol. : 140 fr.
PEIRE GODOLIN
Un vol. : 100 fr.

LO DISCIPOL INCHALHENT de A.-J. Boussac.
Drama.
Drama. Un vol. : 110 fr.

CINQ POEMES D'AMOUR, de Jordi de Sant
Jordi. Presentacion de J. Cassou, R. Nelli,
R. Pistro.
Un vol. : 100 fr.

BESTIARI, poemes de Carles Campros.
Un vol. : 100 fr.

SOMNIS DEL MATIN, poemes de Max Roqueta.
Un vol. : 80 fr.

LO VEU DAU TEMPLE, ensag de Enric Espieux.
Un vol. : 50 fr.

FOLKLORE DE MONTSEGUR p. J. e A. Tricoire.
Un vol. : 150 fr.

LE JEU DE LA BALLE ET DU TAMBOURIN
per Max Roqueta.
Un vol. : 150 fr.

LE POG DE MONSEGUR per Fernand Niel.
Un vol. : 150 fr.

LA FOIRE DE BEAUCAIRE per M. Carrière
e P. Maréchal. Prefacio de C. Campros.
Un vol. : 130 fr.

**CHEFS-D'ŒUVRE DE LA GROTTE
DES ESPELUGUES.** 27 litog. en color de L. Nelli,
presentadas per R. Nelli.
Un album : 2.500 fr.

L'IDEE LATINE per R. Bortha.
Un vol. : 280 fr.

Remesa de 20 per 100 als membres cotizants
(100 francs per an) de l'I.E.O. e als abonats a
OC o als ANNALS.

ANNALES DE L'INSTITUT D'ETUDES OCCITANES

Director : Renat NELLI.

Cap de Redaccion : Ch.-P. BRU.

Secretariat : I.E.O., 1, Carriera Lafalga, Tolosa.
Abonaments : 4 fascicles, 350 fr. ; Fora Fran-
ça : 500 fr.

Amb un suplement de 150 fr., sia 500 fr. al
total, los abonats poden recebre OC.

ELS SEGADORS

Catalunya triomfant
tornarà a ser rica i plena;
endarrera aquesta gent
tan ufana i tan superba.

Bon cop de falç!
Bon cop de falç, defensors de la terra!
Bon cop de falç!

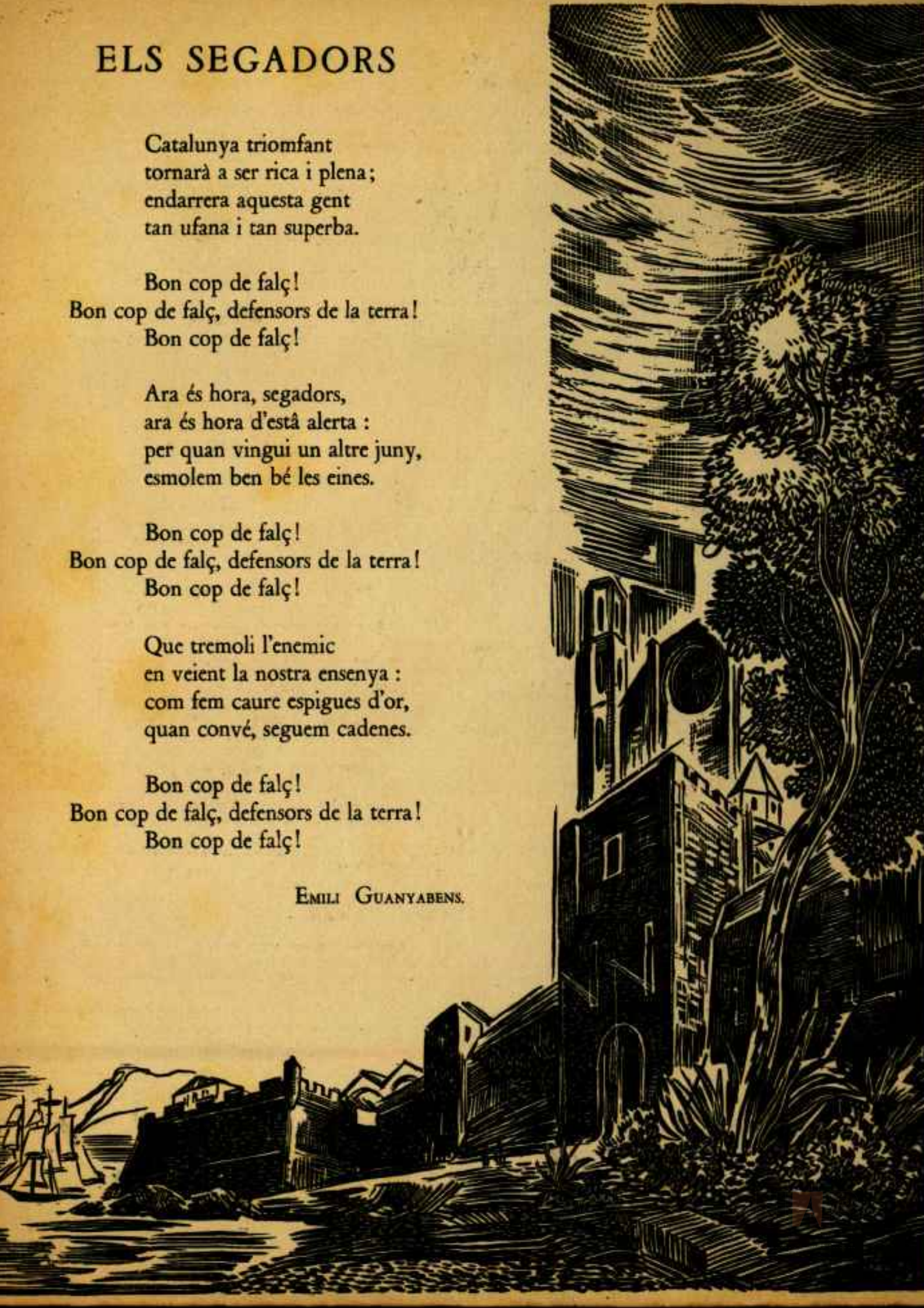
Ara és hora, segadors,
ara és hora d'està alerta :
per quan vingui un altre juny,
esmolem ben bé les eines.

Bon cop de falç!
Bon cop de falç, defensors de la terra!
Bon cop de falç!

Que tremoli l'enemic
en veient la nostra ensenya :
com fem caure espigues d'or,
quan convé, seguem cadenes.

Bon cop de falç!
Bon cop de falç, defensors de la terra!
Bon cop de falç!

EMILI GUANYABENS.





100 FRANCS